

Naloge v letu 1976

Jure Pejič dipl. oec.

Po končani javni razpravi in usklajevanju pripomb je centralni delavski svet na svoji seji 26. januarja sprejel gospodarski načrt za leto 1976. Kot je znano, letos dokončno prehajamo na poslovanje po TOZD. Te organizacijske spremembe so imele za posledico spremembe v metodologiji in organizaciji samega planiranja. Plani so izdelani po TOZD in vsebujejo poleg proizvodnega tudi ekonomski aspekt poslovanja posamezne TOZD.

Gospodarski načrt naše OZD za leto 1976 je rezultanta naših zmogljivosti in želja z ene strani ter širših gospodarskih gibanj, ki se iz leta 1975 prenašajo v leto 1976, in resolucij o družbeno ekonomski politiki in razvoju republike in federacije v l. 1976 ob nadaljevanju akcije za stabilizacijo gospodarstva z druge strani.

Konkretne naloge v letu 1976, ki so predvidene z gospodarskim načrtom, so:

— povečanje fizičnega obsega proizvodnje za eksterni trg na nivoju OZD za 4,69 % v primerjavi z doseženo proizvodnjo v letu 1975.

Ta porast proizvodnje je rezultat naslednjega predvidenega porasta proizvodnje po posameznih TOZD:

Vijakarna	4,45 %
Verigarna	15,97 %
Sidrne verige	— 3,02 %
Kovačnica	5,26 %

Kot je razvidno, je v TOZD Sidrne verige predvideni padec fizičnega obsega proizvodnje za 3,02 %. To ne pomeni planiranega zmanjšanja efikasnosti poslovanja, ampak planirano spremembo v strukturi proizvodnje. Predvideva se namreč povečanje kvalitetnejših izdelkov z večjo stopnjo predelave in večjim deležem živega dela v strukturi cene.

V TOZD Verigarna je predviden optimistični porast proizvodnje. Dosedanje težave v tej organizacijski enoti, kot so nam že znane, so rezultat zunanjih pogojev poslovanja. Letos pa predvidevamo, da se bo to stanje nekaj izboljšalo, predvsem z izvoznimi naročili in zato je planiran relativno visok porast fizičnega obsega proizvodnje za eksterno realizacijo.

— Vrednostno povečanje proizvodnje za eksterno realizacijo je nekaj večje od fizičnega porasta proizvodnje, kar je rezultat predvidenega premika v kvaliteti proizvodnje, a ne neposrednega zvišanja cen, ker na to letos nismo mogli računati. Primerjava med pla-

nirano vrednostjo proizvodnje za leto 1976 in doseženo v letu 1975 je otežena, zaradi spremembe v metodologiji obračuna proizvodnje. Letos bomo namreč obračunavali proizvodnjo po planski lastni ceni, a ne po planski prodajni ceni, kot je to bilo doslej.

— Predvideva se, da bo nominalni porast osebnih dohodkov v skladu s porastom celotnega dohodka, realni dohodki pa bodo v skladu s porastom produktivnosti dela zaradi pogoja, da se ustvarjajo ostale planske postavke, predvsem stroški proizvodnje.

— Na bistveno povečanje vrednostnega izvoza v letu 1976 ne moremo računati, ker so v lanskem letu maksimalno izkoriščene izvozne možnosti, ki nam jih dajejo sedanji pogoji zunanjetrgovinske menjave. Na zunanjem trgu se srečamo z izredno močno konkurenco, ki je ojačana z disproporcijami gibanja cen osnovnemu materialu.

Kar se tiče količinskega izvoza, se predvideva porast zaradi tega, ker planiramo, da bomo s skupnimi prizadevanji na nivoju Slovenskih železarn uspeli na vzhodnem trgu plasirati nekaj več izdelkov verigarne.

Naloge so torej jasno definirane in za skupni uspeh je potrebno, da se vsi zavedamo tega, da je od izvršitve teh nalog odvisen življenjski nivo vsakega posameznika. Splošna gospodarska situacija nam kaže, da izvršitev teh nalog ne bo lahka. Srečali se bomo s problemi realizacije in problemi osnovnega materiala. Poleg

konkurence v realizaciji naših izdelkov se bodo javili problemi začetne faze novega sistema dolžniško-upniških odnosov, ki bo letos uveljavljen. Teh odločilnih akcij in ukrepov za sanacijo gospodarstva se ne moremo izogniti, vanje se moramo vsestransko vključevati. Z druge strani se bomo razen problemov v oskrbi z določenimi kvalitetami in dimenzijami materiala srečali s problemi cen osnovnega materiala, kajti proizvajalci surovin že napovedujejo podražitev materiala. Zaradi velikega

deleža materiala v strukturi naše lastne cene, je vsaka sprememba cen materiala za nas izredno pomembna.

Edina pot za doseganje postavljenih ciljev je maksimalno izkoriščanje notranjih rezerv, predvsem v znižanju stroškov, ki so odvisni od našega obnašanja. To se lahko doseže z boljšo izkoriščenostjo delovnega časa, boljšo izkoriščenostjo kapacitet, s prihranki pri materialu, s smotrno nabavo, z izvajanjem organizacijskih predpisov in podobno.

Nova merila za delitev sredstev za osebne dohodke

Franc Čop, dipl. psiholog

Delavski svet delovne organizacije je na svoji seji 29. decembra lani posredoval v javno obravnavo osnutek samoupravnega sporazuma o osnovah in merilih delitve sredstev za osebne dohodke. Novosti, ki so v osnutku v primerjavi s prejšnjim, sedaj veljavnim tovrstnim sporazumom, so predvsem posledica nove organiziranosti naše delovne orga-

nizacije. Na tem mestu želim seznaniti vse člane kolektiva z bistvenimi novostmi osnutka novega sporazuma.

V predloženem osnutku je vključen celoten sistem analitske ocene, ki je bil doslej samostojen akt. Novosti analitske ocene so bile potrjene že lani. Takratna revizija se od sedanjega sistema razlikuje le v tem, da je »napor čutil« po-

večan iz prejšnjih 5 na sedanjih 6 stopenj, »odgovornost« pa iz prejšnjih 9 na 10 stopenj. Ta korektura je bila potrebna zaradi vključitve vseh delovnih mest v delovni organizaciji v sistemu analitske ocene, kar je bila pred nedavnim zahteva družbeno-političnih organizacij.

(Nadaljevanje na 2. strani)

NOVA MERILA ZA DELITEV SREDSTEV ZA OD

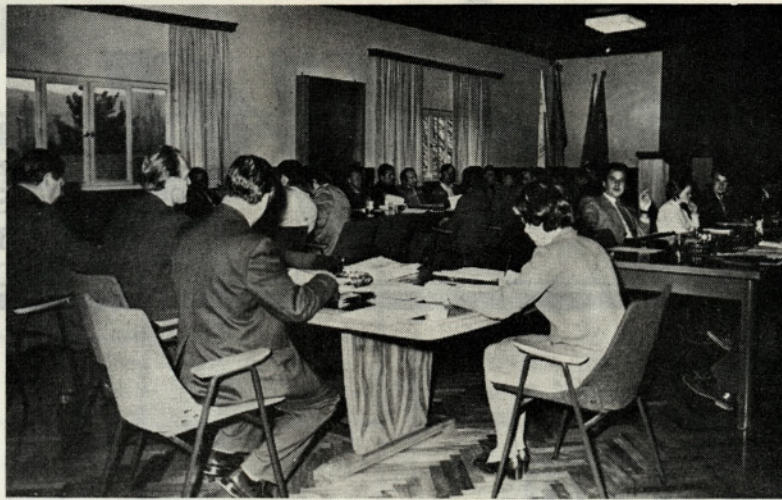
To pa je že druga pomembna novost osnutka. V tem predlogu se vsa delovna mesta, razen glavnega direktorja, ocenijo po kriterijih analitske ocene, medtem ko imajo sedaj vodje sektorjev stalen procent od OD glavnega direktorja.

Osnutek novega sporazuma prinaša tudi to novost, da je izračun vrednosti točke, oziroma mase sredstev za osebne dohodke za vsak TOZD posebej, glede na uspešnost poslovanja in ostalih kriterijev. Izračun vrednosti točke temelji na produktivnosti TOZD, lastni ceni izdelkov TOZD in skupni realizaciji delovne organizacije. Zaradi izredno velikih

razlik v uspešnosti TOZD v posameznih mesecih je postavljena omejitev v izplačani vrednosti točke, ki znaša 6%, da bi zaradi nihanja osebnih dohodkov med TOZD ne prišlo do interne fluktuacije.

Pomembne novosti osnutka novega sporazuma so tudi v merilih za izračunavanje gibljivega dela OD. Delavci so razvrščeni v 4 skupine:

- tisti, ki imajo normo in osebno oceno,
- tisti, ki imajo le osebno oceno,
- tisti, ki imajo premijo na izpolnjevanje plana in
- vodilni delavci, ki imajo stimulacijo, ki temelji na pro-

duktivnosti, ekonomičnosti in rentabilnosti in velikosti TOZD ali sektorja.

Osnutek predvideva, da je obračunska osnova vodilnih

delavcev določena z analitsko oceno, kjer je, kot že rečeno, tudi vzrok za razširitev analitske ocene.

Novost, ki pa v osnutku še

ni upoštevana, in jo prinašata sindikalna lista ter panoški sporazum, pa je v znižanju dodatka za minulo delo in pripadnosti podjetju. V poprečju se bo moral ta dodatek znižati za 4%, če hočemo, da bo naš samoupravni sporazum o delitvi sredstev za osebne dohodke v skladu z analognim sporazumom panoge.

V času, ko je bil napisan ta prispevek, je rok za javno razpravo potekel. Predlog uskladitve pripomb na osnutek bodo pripravile skupaj z Odborom za delitev dohodka družbeno-politične organizacije, pripombe pa bo dokončno uskladil DS delovne organizacije na prvi naslednji seji. Zatem gre predlog v potrditev na zboru delavcev in nazadnje v podpis, kjer se za sprejem zahteva dvetretjinska večina.

Povzetek razgovora z vodji TOZD

ZDRUŽITI DELO IN ZNANJE V SKUPNIH INTERESIH ZA SKUPNE CILJE

Naša družbena spoznanja in hotenja nosijo v sebi obeljša korenitih sprememb v organizacijah združenega dela, še posebno v temeljnih organizacijah. Spremenjena sta način, kako delavci urejajo in uresničujejo svoje pravice in dolžnosti ter okvir, kjer se to dogaja. Ustavno so bili podani novi družbenoekonomski odnosi, ki temelje na neodtujljivi pravici do dela na družbenih sredstvih ter odločanju pri ustvarjenem dohodku.

S 1. 1. 1976 je naša organizacija združenega dela sestav-

potrebno delavcem s primernimi oblikami izobraževanja vzbuditi njihovo zavest, da bodo dojeli pomembnost in odgovornost, ki jo sprejemajo neposredni proizvajalci nase, pred celotno družbeno skupnostjo.

Spremeniti se bodo morali tudi odnosi med TOZD in skupnimi službami. Sloneti morajo na doslednem izvajanju samoupravnega sporazuma, sklenjenega med TOZD in skupnimi službami in se izoblikovati v take delovne in osebne odnose, ki bodo teme-

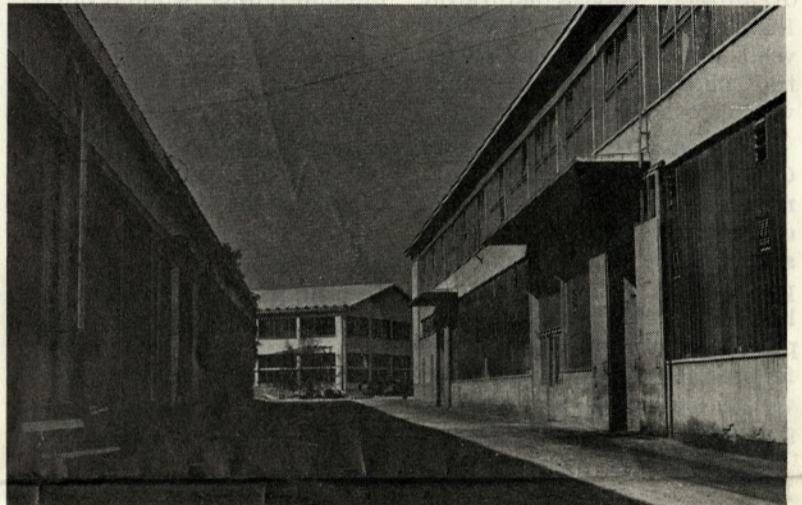
materiala, brez dobre organizacije in doslednega izvajanja le-te, brez pravilne koordinacije ne more biti uspeha.

Konkretne naloge, ki so si jih zadale TOZD, so vključene v stabilizacijskem programu.

Eden glavnih problemov, ki se pojavlja v TOZD Kovačnica, je nezadovoljiva preskrba z materialom. Energično se bodo morali zavzeti za rešitev tega problema, ker bi drugače lahko prišlo do zastojev v proizvodnji. V Kovačnici so se lotili akcije spodbujanja k racionalizacijskim rešitvam v njihovi proizvodnji, kar bi obrodilo mnoge koristi: znižalo stroške, povečalo produktivnost.

TOZD Verigarna je precejšen del svojega proizvodnega programa namenila izvozu. Pri tem pa se bo morala spoprijeti s problemi, ki nastopajo zaradi nizkih prodajnih cen na zunanjem tržišču. Nadaljevali bodo z že začrtimi ukrepi iz lanskega leta, ki so spremenili izgled obrata. V sam proizvodni proces so vnesli več reda in discipline. Produktivnost v novi opremljevalnici je znatno porasla.

Na osnovi analize metode trenutnih opažanj, kakor tudi na osnovi priprav, ki so jih izvedli za izboljšanje proizvodnega procesa, olajšanje fizičnega dela, uvedbo mehanizacije, realizacijo zastavljenih ciljev, pričakuje TOZD Sidrne verige dvig produktivnosti, zmanjšanje stroškov proizvodnje, boljše delovno disciplino. Posebna naloga, ki so si jo zadali, je tudi omejitev zaposlovanja novih delavcev. Potrebo po novih delavcih bodo reševali predvsem z uvedbo mehanizacije.

Zaradi precejšnjega investiranja v druge TOZD, je zelo porasla potreba po orodju. Temu primerno pa ni bilo investiranje v proizvodne in prostorske kapacitete TOZD Orodjarna. Zato so si zadali naslednje naloge: z uvedbo boljše mehanizacije olajšati delavcem fizični napor in tako zaradi boljšega počutja in zadovoljstva ob delu dvigniti produktivnost; izboljšati organiziranost, ki je pogojena s pravočasnimi mesečnimi operativnimi plani; uvesti pravočasno in pravilno terminiranje posameznih operacij dela, kar do sedaj ta TOZD ni imela.

TOZD Vzdrževanje si bo prizadevala skrajšati čase popravil strojev in naprav. To pa ji bo uspelo le, če bodo generalni remontni potekali po načrtu. Dokončno bo potrebno

izdelati seznam rezervnih delov za vse stroje v tovarni; organizirati preventivno vzdrževanje; izboljšati delovne pogoje v konstrukcijski delavnici; ustanoviti referat za osnovna sredstva; opremiti delavnico za popravilo viličarjev itd.

V TOZD Vijakarna so sprejeli količinski načrt za leto 1976 po predlogu komerciale. Vendar so se že v začetku pokazale težave pri pokrivanju načrtovanih količin z naročili. To povzroči nezadostno izkoriščanje kapacitet, naraščanje stroškov, vprašanje produktivnosti in discipline.

Le droben izrezek o prvih korakih naših TOZD je to. Več o sebi nam bodo v prihodnje pripovedovali v našem glasilu sami. Obljubili so.

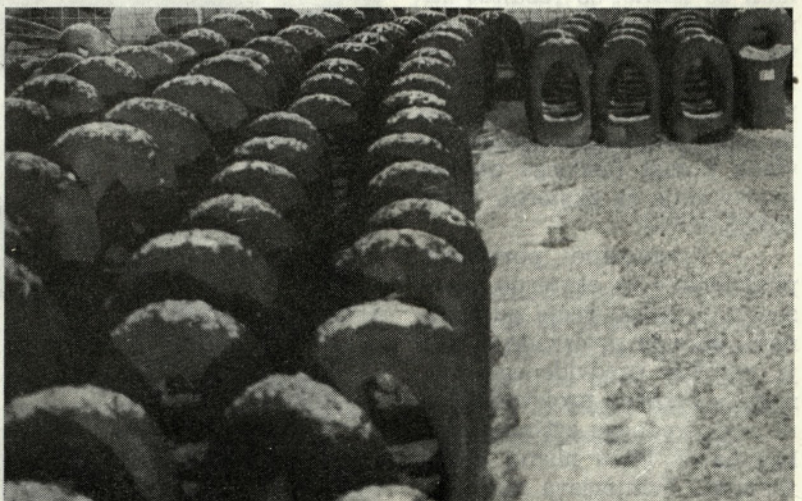
MB

ljena iz 6 TOZD in skupnih služb. Ker je to šele začetek, bi o kakšnih bistvenih spremembah in posebnih rezultatih še težko govorili. Vendar pričakujemo glede na spremembe, ki vnašajo v naše samoupravljanje kvalitetnejše odnose, pomembne rezultate, tako v pogledu večje produktivnosti, boljšega poslovanja, kot v krepitvi samoupravljanja. Da pa bi to dosegli, je

ljili na spoštovanju in odkritem obravnavanju perečih problemov. Priznati moramo pomembnost vsake službe ali posameznika in pokazati več smisla za teamsko delo. Združiti moramo delo in znanje v skupnih interesih za skupne cilje.

Brez solidnega in odgovornega dela skupnih služb, brez pravočasnih naročil, dobre priprave proizvodnje, pravočasne nabave potrebnih surovin in

članke za nasledno številko sprejemamo do 2. aprila 1976

Odprla so se vrata novega žicovleka

Franc Panker

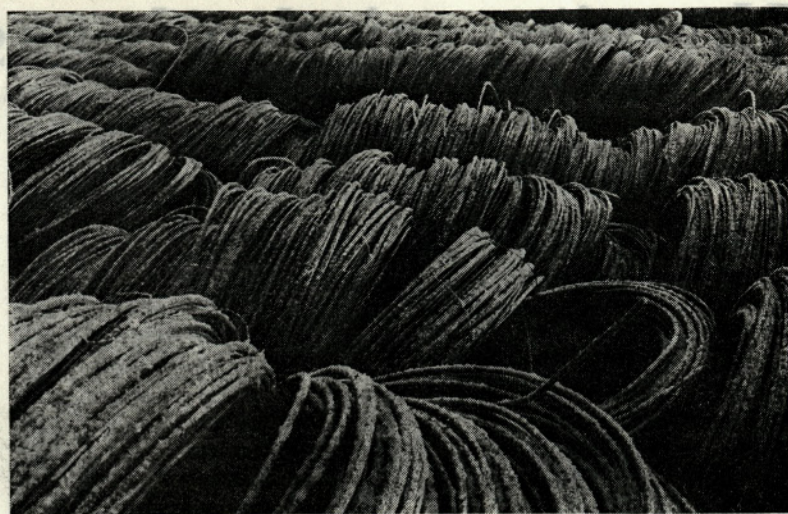
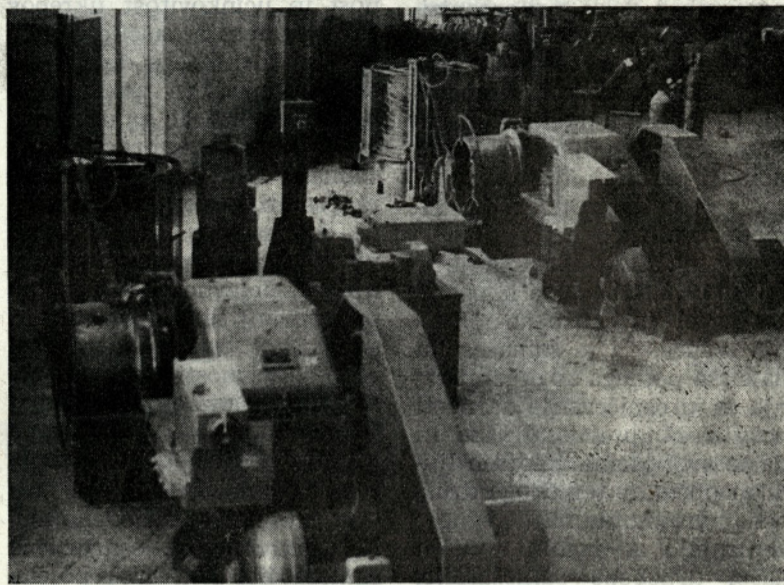
Lužarna, ki širi smrad na skrajnem južnem delu tovarne, je neke vrste laboratorij, kjer se pripravljajo žice za izdelavo nekaterih osnovnih izdelkov naše proizvodnje. Surovina, ki jo uporabljamo v lužarni, je žveplena kislina (H_2SO_4). Kljub razredčenosti je še zmeraj strupena, ne samo za delavce, ki delajo v tem obratu, ampak ogroža širšo okolico. Zato je naše podjetje z nabavo novih strojev v veliki meri pristopilo k varstvu okolja.

Valjano žico, ki jo dobimo iz železarn, je treba pred hladnim oblikovanjem v naše izdelke najprej kalibrirati na določeno mero (vlečenje skozi votlico). Težave pri vlečenju nam povzročajo zelo trd sloj škake, ki nastane pri hitrem ohlajanju površine valjane žice. To oksidno plast je treba pred vlečenjem odstraniti, ker nam v nasprotnem primeru povzročajo veliko uporabo dragega trdokovinskega orodja

(votlic). V našem podjetju še danes odstranjujemo to oksidno plast v razredčeni žvepleni kislini z vodo, ki ima gostoto 16—18 Be in je segreti na okrog 60—70 °C, da ima boljši učinek.

Boljši pogoji dela, večja produktivnost in vse večji pri-

tisk raznih inšpekcij so nam narekovali prehod na mehaniški postopek čiščenja oksidnega sloja. V ta namen je stekla proizvodnja na novem peskalnem stroju, kjer čistimo površino s curkom jeklenega peska. To so termično obdelani jekleni drobci, ki imajo trdoto

preko 50 HRc, kar nam daje trdoto, obrabno obstojnost in maksimalno življenjsko dobo. Ta stroj, ki obratuje v novem obratu za pripravo peskane žice, se imenuje WFL 263 in od njega veliko pričakujemo.

Princip delovanja stroja je odvisen od treh turbin, ki so nameščene v kotu 120°. Kovinski pesek, ki ga z veliko hitrostjo mečejo na žico posebne lopatice, s svojo energijo očisti žico. Za boljši učinek in čim manjšo obrabo stroja lahko reguliramo peščen curek z vrtenjem dotočnega nastavka v svoji ravnini. Pesek odteka iz treh turbin in vsaka očisti eno tretjino žice. Posebno mora-

mo paziti, da ne peskamo večjih dimenzij žice naenkrat, da ne bi prišlo do prekritja in nedovoljenega čiščenja. Hitrost, s katero žica potuje skozi stroj, je predpisana od proizvajalca peskalnega stroja in znaša 1 m/sek; je lahko tudi večja, kar je odvisno od debeline sloja škaže. Poraba peska znaša 7—9 kg na 1 tona izdelkov.

Dosedanje obratovanje je pokazalo, da je prehod na popolnoma drug način tehnologije čiščenja žice povsem uspel in da v bodoče ne bomo imeli nevšečnosti zaradi onesnaževanja okolja.

Delo sindikata

Franc Vovk

V začetku januarja so se konstituirali vsi Izvršni odbori osnovnih organizacij sindikata, 23. januarja pa je imela prvo sejo tudi konferenca osnovnih organizacij sindikata.

Seja konference je potekala v nekoliko svečanejšem vzdušju, kajti vsi novi predsedniki OOS so na seji podpisali dopolnjen sporazum o ustanovitvi konference OOS. Na seji je bil sprejet tudi dopolnjen poslovnik konference o notranji organizaciji in načinu delovanja.

Tudi dosedanji predsednik konference tov. Rems je novemu sestavu konference pokazal nekaj dosedanjih pomanjkljivosti, predvsem osnovnih organizacij in nakazal naloge, s katerimi se bodo novoizvoljeni delegati OOS morali čimprej spoprijeti. V svojem poročilu je posebej poudaril, da je organizacija sindikata sestavni del samoupravljanja in da je predvsem s stopnjo organiziranosti samoupravljanja na nivoju TOZD odvisna družbena vloga in delovanje OOS v samem TOZD.

Sestanku je prisostvoval tudi predsednik občinskega sindikalnega sveta tov. Marjan Vrabec. Poudaril je, da je ena osnovnih nalog konference ugotavljanje, proučevanje in usklajevanje interesov med posameznimi OOS, med organi upravljanja in sindikatom, med OZD in posameznimi TOZD, s ciljem, braniti skupne interese. Konferenca mora izmenjavati mnenja in izkušnje med OOS, da ne bi prišlo do eventualnih odmikov pri

delovanju posameznih organov sindikata. Stalna naloga sindikata mora biti tudi spremljanje stabilizacijskih programov, programov za izvajanje varstva pri delu in nasploh zaščite delavca in njegovih pravic. V kratkem bo dan v javno razpravo osnutek zakona o združenem delu. Ta bo stalni pripomoček, ne samo družbeno političnim aktivistom, ampak vsakemu delavcu in kot tak tudi temeljni kamen sindikalnemu delu.

Delegati sindikalnih skupin so bili tudi mnenja, da s samoupravnim informiranjem še ne moremo biti zadovoljni. Pri tem ni toliko problem v pomanjkanju informacij, ampak je treba iz množice informacij, ki jih dobi delavec, izluščiti bistvene. V ta namen se v bližnji prihodnosti pri Skupščini občine Radovljica predvideva ustanovitev posebnega informacijskega centra (INDOK), ki bo vsem občanom omogočil posredovanje kratkih, pravočasnih in kvalitetnih informacij.

Konferenca je sprejela tudi sklep, da novo izvoljeni sekretariat konference do prihodnje seje pripravi tudi program dela konference za leto 1976. Pri sestavi programa bo moral sekretariat upoštevati smernice 7. kongresa ZSJ in 8. kongresa ZSS ter pritegniti k sodelovanju tudi ostale družbeno politične organizacije.

Seveda je konferenca izvolila tudi novo vodstvo konference, komisijo za šport in rekreacijo in kulturno komisijo.

Izvoljeni so bili:

- za predsednika konference OOS, tov. Hozjan Jože,
- za podpredsednika konference OOS, tov. Jemc Ciril,
- za tajnika konference OOS, tov. Nečimer Alojz, dipl. ing.

Komisija za šport in rekreacijo:

- Vovk Franc — predsednik,
- Ravnik Jože — član,
- Košir Anton — član,
- Skumavc Frido — član,
- Železnjak Jože — član,
- Beravs Franc — član,
- Šmit Vito — član,

Kulturna komisija:

- Nerat Jožica — predsednik,
- Pintar Janez — dipl. ing. — član,

Novoizvoljenemu vodstvu sindikata želimo pri delu obilo uspehov.

Ankerst Franc — član,

Ličar Božo — član,

Brence Malči — član,

Pa pogledjmo še, kdo so novi predsedniki osnovnih organizacij sindikata:

OOS Kovačnica — tov. Piškur Peter,

OOS Verigarna — tov. Jemc Ciril,

OOS Vijakarna — tov. Pintar Ivan,

OOS Sidrne verige — tov. Trstenjak Karel,

OOS Vzdrževanje — tov. Bertancelj Marjan,

OOS Orodjarna — tov. Avsenik Milan,

OOS Skupne službe — tov. Ambrožič Jože.

OBVESTILO

Vse varčevalce in poslovne prijatelje obveščamo, da bodo v naši novi ekspoziuri v Lescah, Alpska c. 50, opravili lahko vse posle v zvezi s:

- hranilnimi vlogami;
- potrošniškimi krediti;
- dinarskimi računi;
- stanovanjskim varčevanjem in
- deviznimi računi.

Delovni čas za stranke:
ponedeljek in torek od 12. do 18. ure
sreda od 6.30 do 17. ure
četrtek in petek od 6.30 do 12. ure

Priporočamo se vam in vas pričakujemo v naši novi ekspoziuri.

Obveščamo vas tudi, da je od 1. 1. 1976 na Bledu delovni čas za stranke vsak dan od 6.30 do 18. ure in ob sobotah od 6.30 do 11. ure.

Delovni čas za stranke v Radovljici ostane nespremenjen: vsak dan od 6.30 do 18. ure in ob sobotah od 6.30 do 11. ure.

LJUBLJANSKA BANKA
ENOTA RADOVLJICA

Uresničevanje družbene samozaščite

Vladimir Silič

Organiziranje in uresničevanje družbene samozaščite ni nekaj novega, saj je bila znana družbene samozaščite ves čas idejno in politično del revolucionarne prakse KPJ oziroma Zveze komunistov Jugoslavije.

Tudi nas k sedanji okrepitvi akcije za uresničevanje družbene samozaščite ne sili kak izjemen položaj ali stanje ogroženosti. Pač pa dejstvo, da je bila naša varnost že v NOB in v socialistični revoluciji postavljena na najširše temelje in se je vedno opirala na samozaščito delovanja vseh politično organiziranih sil narodnoosvobodilnega gibanja, predvsem pa na visoko zavest našega ljudstva. Tako oporo mora imeti družbena samozaščita tudi danes v naši samoupravni in socialistični družbi. Zveza komunistov pa je tista, ki mora spodbujati vse družbene sile k organiziranju in razvoju družbene samozaščite.

Po nekaterih znanih odklonih v delu varstvenih služb je brionski plenum ZKJ že leta 1966 sklenil podružbiti zadeve v zvezi z varnostjo in poudaril potrebo, da se ZKJ redno uk-

varja s temi vprašanji. Toda šele po 21. seji predsedstva ZKJ in pismom tovariša Tita je prišlo do večjih premikov v smeri podružabljanja na tem področju. V nedavni preteklosti so bile v akciji Zveze komunistov in drugih naprednih sil naše socialistične samoupravne družbe politično onemogočene razne nacionalistične, neostalinistične in druge sile notranjega sovražnika, ki so si prizadevale zavreti naš družbeni razvoj in to prav pred sprejemom nove ustave, s katero smo še enkrat enotno in neomejno določili temelje samoupravnih odnosov ter oblast delavskega razreda.

Prostor za delovanje sovražnih sil se je sedaj zožil, naši delovni ljudje pa so pokazali pripravljenost, da se zaperstavijo slehernim oblikam zunanega in notranjega sovražnika naše države. Sklepi in priporočila skupščine SR Slovenije o družbeni samozaščiti, sprejeti leta 1970, pa pomenijo pomembno prelomnico v organiziranih prizadevanjih družbe

za razvijanje in utrjevanje družbene samozaščite. Na osnovi tega dokumenta so bili doseženi pomembni uspehi pri organiziranju delovnih ljudi in občanov v temeljnih organizacijah združenega dela, v krajevnih skupnostih, občini in republikah.

Upravni, pravosodni in drugi družbeni organi, ki opravljajo strokovne naloge na področju družbene samozaščite, so v svojem delu prispevali pomemben delež, pri organiziranju in pripravljajanju družbene samozaščite, zlasti pa pri naporih za pravilno razumevanje družbene funkcije samozaščite, kakor tudi v strokovni pomoči pri urejanju tega področja v statutih in drugih samoupravnih aktih.

Zvezna skupščina pa je v juliju 1973, izhajajoč iz ustavnih načel in družbeno-političnih stališč, da je samozaščita najširša podlaga za organiziranje in uresničevanje varnosti naše samoupravne družbe in da se svoboščine delovnih ljudi in občanov ter druge družbene vrednote najpopolneje zavezujejo z izpolnjevanjem načel družbene samozaščite,

sprejela »Resolucijo o temeljih za uresničevanje družbene samozaščite v sistemu samoupravljanja«.

Ta resolucija zavezuje vse delovne ljudi in občane, temeljne organizacije združenega dela, skupnosti, družbeno-politične skupnosti. Posebno vlogo pri tem imajo občine, krajevne skupnosti in temeljne organizacije združenega dela kot osnovni nosilci družbene samozaščite.

V temeljnih organizacijah združenega dela leže trajne vrednote socialistične samoupravne družbe. Zato organiziranost in učinkovitost ukrepov varnosti in samozaščite v organizaciji združenega dela neposredno vpliva na vso družbeno samozaščito in na učinkovitost vsega samoupravnega sistema. V teh organizacijah mora postati samozaščita sestavni del načrtov in razvojnih programov ter pomemben del njihove dejavnosti ter rednih prizadevanj samoupravnih organov kot tudi sestavni del redne dejavnosti družbeno-političnih organizacij. Še posebej pomembno vlogo pri tem pa morajo imeti odbori samoupravne delavske kontrole.

Glede na vse navedeno lahko ugotovimo, da je družbena samozaščita zelo širok pojem,

s katerim se srečujemo na raznih področjih, nivojih in oblikah. Za razumevanje vloge in vsebine družbene samozaščite je potrebno, da razlikujemo:

— med doktrino splošni ljudski odpor, ki pomeni organiziran odpor vsega prebivalstva in sredstev v primeru ogroženosti,

— med civilno zaščito, ki je najširša oblika udeležbe občanov in delovnih ljudi pri reševanju prebivalstva in materialnih dobrin med vojnimi učinki ter ob naravnih in drugih hudih nesrečah in

— med družbeno samozaščito, katere naloge so varovati z ustavo določeni socialistični družbeni red, samoupravne in druge pravice delovnih ljudi, svobodo človeka in družbeno premoženje.

Torej je temeljni predmet in vsebina družbene samozaščite vrednota, na kateri temelji družbeno-politični in ekonomski razvoj naše socialistične samoupravne družbe. To pomeni, da morajo vse socialistične družbene sile organizirano in premišljeno odpravljati vzroke in onemogočiti dejavnost, ki ogroža neodvisnost, ozemeljsko celovitost, bratstvo in enotnost naših narodov in oblast delovnega ljudstva.

Stroški za Informacije v letu 1975

Posredujemo vam podatke o izdatkih za naše glasilo VERIGA in INFORMATOR v letu 1975 in predvidene izdatke za letošnje leto s kratkimi obrazložitvami.

Glasilo VERIGA

V letu 1975 smo izdali 6 števil v obsegu 10—14 strani (poprečno 12 strani), s poprečno naklado 1420 izvodov vsake številke.

Cena vsakega posameznega izvoda 15,97 din.

Stroški

Tiskanje, papir, fotografije in ostalo 111.736,00 din
Honorarji in nagrade za reševanje križank 24.458,00 din

SKUPAJ: 136.195,00 din

Izdatki za glasilo napram letu 1974 so se povečali za 30 %, ker smo povečali obseg, naklado in tudi usluge tiskanja, kakor tudi material, so bile znatno dražje.

INFORMATOR

Izdali smo tekom leta 48 števil v obsegu 1—15 strani s poprečno naklado okoli 700 izvodov.

Matrice, papir, tiskarska barva, sponke in drugo 11.324,00 din.

Cena za vsaki posamezni izvod (poprečno) 0,34 din.

V letu 1974 so stroški te vrste znašali 118.257,00 din, lani pa 147.518,00 din, kar je za 29.261,00 din več, ali 24 %.

Glasilo je tiskano v Tiskarni Ljubljana, informator pa smo tiskali sami v ciklostilni tehniki.

V zgoraj navedeni ceni niso zaračunani stroški obrabe stroja in zamuda časa za izdelavo in kompletiranje. Stroj uporabljamo za ostale potrebe podjetja in je amortizacija iz-

SKUPNI STROŠKI

Glasilo VERIGA 136.194,00 din
INFORMATOR 11.324,00 din

SKUPAJ: 147.518,00 din

kazana drugje.

K številki 4/75 glasila smo izdali posebno barvno prilogo posvečeno 40-letnici stavke v Verigi in 30-letnici zmage nad fašizmom. Tudi novoletno štetje, kot doslej, predvidevilko, ki je izšla v povečanem obsegu, smo prvo in zadnjo

stran natiskali v barvni tehniki. To je nekoliko povečalo stroške, saj stane vsak izvod glasila z barvno prilogo okoli 22,00 din. Prav zaradi tega ne tiskamo glasila redno v barvni tehniki.

Naše glasilo zaradi majhne naklade je razmeroma drago (pa ne samo naše), poleg tega pa je čas od začetka zbiranja člankov, urejanja do tiskanja in izdaje predlog in žal zaradi tega glasilo ne more imeti take vloge pri informiranju, kot bi jo v drugačnih pogojih lahko imelo.

Informator, ki je zelo poceni (izvod 0,34 din), izdelamo ga lahko v nekaj urah in posredujemo vsem zaposlenim, v vsakem primeru lahko smatramo kot osnovno in najbolj primerno sredstvo za obveščanje. Prav zato bi mu morali v bodoče posvetiti večjo pozornost in izboljšati njegov zunanji videz. Vsekakor bi mu morali dati prednost v našem sistemu obveščanja.

Glasilo VERIGA pošiljamo

vsem upokojencem, ki to žele, vojakom na odsluženju vojaškega roka, če nam pošljejo naslov, nekaterim organizacijam in ustanovam brezplačno. Tako pošiljamo redno po pošti preko 300 izvodov vsake številke. Informatorja, ki je namenjen samo zaposlenim v naši delovni organizaciji, ne pošiljamo nikomur izven podjetja.

V letu 1975 smo poleg glasila in informatorja natiskali še približno 400.000 strani pisanega gradiva, ki je bilo večinoma informativnega značaja.

PLAN ZA LETO 1976

Odbor za informacije je že sprejel okvirni plan izdatkov za informacije v letu 1976.

Predvideva se, da bomo izdali 6 števil glasila kot lani, torej glasilo bo izhajalo dvomesečno v obsegu 8—12 strani, s poprečno naklado 1500 izvodov. Predvideni stroški 154.736,00 din, ali okoli 14 % več kot so znašali izdatki v letu 1975. Računa se na podražitev materiala in uslug.

Informator bo izhajal po potrebi, kot doslej, predvideva se, da bomo izdali okoli 50 števil. Stroški bi po predvidevanjih znašali 14.000,00 din, ali približno 17 % več kot lani, ker predvidevamo več števil in tudi podražitev materiala.

Tako bi skupni stroški za informacije v letu 1976 znašali 168.736,00 din, ali okoli 15 % več, kot so bili skupni stroški v letu 1975.

Urednik
Niko Bulut

Kritika in samokritika

Franc Hanzlič

Smo v času vsebinsko bogatega in zahtevnega procesa preobrazbe družbenih odnosov, zato je potrebno kritiki in samokritiki v zvezi komunistov posvetiti največjo pozornost. Za nadaljnjo preobrazbo in razvoj odnosov je velikega pomena ustvarjalna kritičnost in samokritičnost do vseh, v družbeni praksi uresničenih odnosov.

Še vedno so prisotni stari odnosi, ki smo jim z novo ustavo in na kongresih zveze komunistov napovedali boj in za to prevzeli vso odgovornost. Zveza komunistov mora s svojim zgledom ter akcijo ustvariti enotna vzdušja. Sama ustvarjalnost pa ni mogoče brez kritike in samokritike, ki sta sredstvo razkrivanja vseh vrst zablod in predstavljajo ne zamenljivo obliko uresničevanja naprednih stališč.

Naša ustvarjalnost je razvijanje samoupravljanja, zato je tudi naša kritika naperjena proti odnosom in pojavom, ki ovirajo prizadevanje za graditev novega bolj naprednega in humanega. Našemu samoupravljanju je tudi nasprotno vzdušje jalovega nevtalizma, češ, da je politika stvar izvoljenih, tuje mu je oportunistično podrejanje zaradi golega miru, konformistično obnašanje in podobno. To dopušča stagnacija družbenih odnosov. Naši družbeni praksi je enako nevaren tudi odpor proti spremembam zaradi neznanja in zaradi miselne neaktivnosti. To so pojavi malomeščanske miselnosti, ki je brez marksistične družbene kritike ni mogoče preseči.

V zvezi komunistov je dovolj kritike, vendar je preveč splošna, nekonkretna, neargumentirana in brez marksističnih meril. Marksistična kritika naj ne bi bila last intelektualcev temveč sredstvo in orožje delavca, proletarca. Potrebna je ponovna uveljavitev marksističnega izobraževanja med delavci in mladino.

Pri nas se rojevajo nemarksistične kritike predvsem zaradi neutemeljenosti v delovnem procesu, v proizvodnih odnosih in tako se pogostokrat izrodijo v osebno in grupško nasilje.

Prav gotovo je, da je kritika predpogoj revolucionarne prakse. Revolucionarna praksa graditve socialističnih samoupravnih odnosov pa se ne sme izogibati boju mnenj, presoji alternativ. Strah pred idejno zmoto bo pomenil konec kritike in ustvarjalnosti.

Kritika je ustvarjalna le tedaj, če je realna in usmerjena k bistvu problema.

Ustavna preobrazba, ki jo šele uresničujemo, ni mogoča brez sodelovanja nas vseh, posebej komunistov. Potrebno je večje sodelovanje tistih, ki so zaradi večjega strokovnega znanja za te naloge bolj usposobljeni. Parole o čakanju na rešitve »od vrha« moramo razumeti kot oportunistem in težnje po zaustavitvi procesa revolucionarne preobrazbe.

V sleherni osnovni organizaciji zveze komunistov in v sleherni TOZD moramo razvijati marksistično kritiko.

Vprašajte, odgovarjamo

Jože Ješe

1. Vprašanje:

Ali se državni praznik 4. julij — Dan borca, ki pade letos na nedeljo, prenese na naslednji delavnik?

Odgovor:

Prazniki Socialistične federativne republike Jugoslavije so po zakonu o praznikih SFRJ, objavljenem v Uradnem listu SFRJ št. 8 z dne 8. 2. 1973, tile: Novo leto, Prvi maj — praznik dela, deveti maj — Dan zmage, četrti julij — Dan borca in devetin-dvajseti november — Dan republike.

Novo leto se praznuje 1. in 2. januarja, Prvi maj — praznik dela 1. in 2. maja, devetindvajseti november — Dan republike pa 29. in 30. novembra.

Če je kakšen od dni iz prejšnjega odstavka nedelja, se šteje za praznik tudi prvi naslednji delavnik po teh dveh dneh.

Deveti maj — Dan zmage in četrti julij — Dan borca se praznujeta samo en dan, in sicer na dan praznika.

Ob praznikih SFRJ, razen devetega maja — Dneva zmage, se ne dela v upravnih organih, organizacijah združenega dela in drugih organizacijah.

Iz tega zakonskega določila torej sledi, da se enodnevni državni prazniki, torej tudi četrti julij — Dan borca, če padejo na nedeljo, ne prenesejo na naslednji delavnik.

2. Vprašanje:

Ali velja v postopku za varstvo pravic delavcev v združenem delu načelo dvostopenjskega postopka?

Odgovor:

V postopku za varstvo pravic delavcev velja načelo dvostopenjskega, ne pa načelo instančnega postopka. To pomeni, da lahko ponovno obravnava delavčevo zahtevo za varstvo njegove pravice iz medsebojnih razmerij v združenem delu isti organ (npr. komisija ali odbor za medsebojna razmerja in podobno) ali pa drug organ, ki je določen v samoupravnem sporazumu o medsebojnih razmerjih v združenem delu (mnenje koordinacijske komisije za združeno delo pri republiškem sekretariatu za delo).

3. Vprašanje:

Katera delovna mesta so vodilna delovna mesta, ali samo tista, ki so določena kot vodilna ali pa samo tista delovna mesta, kjer so določene posebne pravice in odgovornosti?

Odgovor:

Vodilna delovna mesta so samo tista delovna mesta, ki so določena v samoupravnem sporazumu o medsebojnih razmerjih in za katera je obvezen javni razpis.

(Mnenje koordinacijske komisije za združeno delo pri republiškem sekretariatu za delo).

4. Vprašanje:

Kako obravnavamo starostnega upokojenca s polno pokojninsko dobo, ki se je ponovno zaposlil v podjetju po upokojitvi, pri odmerjanju dohodka za »delovne izkušnje«, ki jih delovna organizacija vrednoti na podlagi sindikalne liste. Ali se takemu delavcu — starostnemu upokojencu avtomatično upoštevajo vsa leta delovnih izkušenj, ki jih je pridobil vse do upokojitve, ali pa se mu delovne izkušnje ponovno odmerjajo šele od trenutka, ko je ponovno združil delo v temeljni organizaciji združenega dela?

Mnenje:

Po določbi 2. in 3. odstavka 42. člena Zveznega zakona o medsebojnih razmerjih delavcev v združenem delu ima delavec v skladu z načelom delitve po delu in porastom produktivnosti njegovega in skupnega družbenega dela ter z načelom solidarnosti delavcev pravico do osebnega dohodka, ki je sorazmeren uspehom njegovega dela in njegovem osebnem prispevku, ki ga je dal s svojim tekočim in minulim delom in s tem pripomogel k povečanju dohodka v temeljni organizaciji zdru-

nega dela in celotnega družbenega dohodka. Osebni dohodek delavca se določi po osnovah in merilih, ki so vnaprej določena v temeljni organizaciji in so v skladu z osnovami in merili, ki jih določata samoupravni sporazum in družbeni dogovor.

Iz omenjene določbe vidimo, da se morajo tudi za minulo delo določiti osnove in merila, na podlagi katerih so deluje delavec pri delitvi sredstev za osebne dohodke.

Ker doslej še ne razpolagamo s točno evidenco o rezultatih delavčevega prispevka pri minulem delu, vzamemo delovno dobo kot edino merilo s predpostavko, da je dal delavec za vsako leto dela določen prispevek, ki se sedaj izkazuje v odstotku od delavčevega osebnega dohodka za tekoče leto.

Ne glede na to, da ima zaposlen starostni upokojenec s polno pokojninsko dobo vse pravice iz združenega dela kot vsak drug delavec, ki še nima pravice do pokojnine, načelno takšen upokojenec ne bi mogel dobiti dodatka za skupno delovno dobo, ki jo temeljna ali druga organizacija zdru-

ženega dela uveljavlja v samoupravnem sporazumu za merilo udeležbe delavca v sredstvih za osebne dohodke za minulo delo in v katero naj bi se avtomatično vračunala vsa leta, prebita na delu do upokojitve. Ta dodatek bi se takemu delavcu odmerjal znova šele od trenutka, ko je ponovno po upokojitvi združil svoje delo v temeljni ali drugi organizaciji združenega dela. V primeru, da bi se takšnemu delavcu upoštevala delovna doba do upokojitve, bi bil tak starostni upokojenec pravzaprav dvakrat udeležen pri dohodku za minulo delo.

Ločiti pa je treba od upoštevanja skupne delovne dobe čas, za priznanje delovnih

izkušenj, ki se nanašajo na zahteve na delovnem mestu. Za presojo delovnih izkušenj delavcu — starostnemu upokojencu — pa je utemeljeno upoštevati njegovo celokupno delovno dobo, prebita na delu.

Tudi sindikalna lista za leto 1976 v 4. odstavku 11. točke z naslovom »Oblika osebnega dohodka po vložnem delu« predpisuje, da del osebnega dohodka po delovni dobi za minulo delo ne gre upokojencem, ki so se upokojili s polno pokojninsko dobo, pa so si ponovno pridobili lastnost delavca v združenem delu ter prejemaajo pokojnino. (Mnenje koordinacijske komisije pri republiškem sekretariatu za delo).

Anketa o letovanju v počitniškem domu

Na pobudo Konference OO sindikata TVL, smo izvedli anketo o letovanju v letu 1975 v našem počitniškem domu. Njen namen je odpraviti pomanjkljivosti in izboljšati počutje tistih, ki bodo v prihodnje letovali v našem lepem domu. S tem smo vsem anketiranim članom dali možnost, da izrazijo svoje želje in pripomorejo k napredku našega delovnega turizma.

Rezultati

Razdeljenih je bilo 100 anketnih vprašalnikov, vrnjenih pa 69, kar pomeni, da je odgovorilo 37 % delavcev oziro-

ma upokojencev, ki so v letošnjem poletju letovali v Crikvenici. Zaradi tega je veljavnost rezultatov nekoliko vprašljiva, ne pa zanesljivost, vendar so rezultati lahko orientacija za izboljšanje tistih razmer, ki so problematične.

Analiza posameznih vprašanj je pokazala naslednje:

— S količino hrane je bilo 91 % anketirancev zadovoljnih, hrana se je zdela dovolj dobra in jedilnik dovolj pester 65 %, medtem ko jih 35 % trdi, da je bila hrana preveč enolična, oziroma da bi bila lahko bolj pripravljena.

— 74 % anketirancev trdi, da je bil odnos osebja počitniškega doma do njih v celoti ustrezen, 25 % pa jih navaja, da je bilo osebje do nekaterih gostov bolj pozorno. Veliko anketirancev se pritožuje nad stalno prisotnostjo domačinov v domu in nad preveliko pozornostjo osebja do teh gostov.

— 74 % anketiranih je z režimom v domu zadovoljnih, medtem ko ostalih 26 % pogoša zabave. Nekateri predlagajo naj se uredi poseben klubski oziroma zabavni prostor, kjer naj bi se namestilo mizo za igranje biljarda.

— 45 % anketirancev meni, da rekreacijski objekti ne zadoščajo in predlagajo predvsem nakup ene ali dveh miz za namizni tenis, ureditev balinišča in ureditev peskovnika na plaži.

— 63 % anketiranih predlaga, naj se plaža bolje uredi, naj se ev. zabetonira, ležalne deske naj se označijo po sobah, enako pa tudi senčniki. Mnogi predlagajo nakup enega ali dveh čolnov na vesla.

— 98 % anketiranih namerava še letovali v našem domu, 84 % pa jih je zadovoljnih s sedanjim sistemom prijavljanja.

Na osnovi omenjenih rezultatov ankete, ki predstavlja mnenje 207 dopustnikov v našem domu, lahko razmere v njem dokaj objektivno oceni-

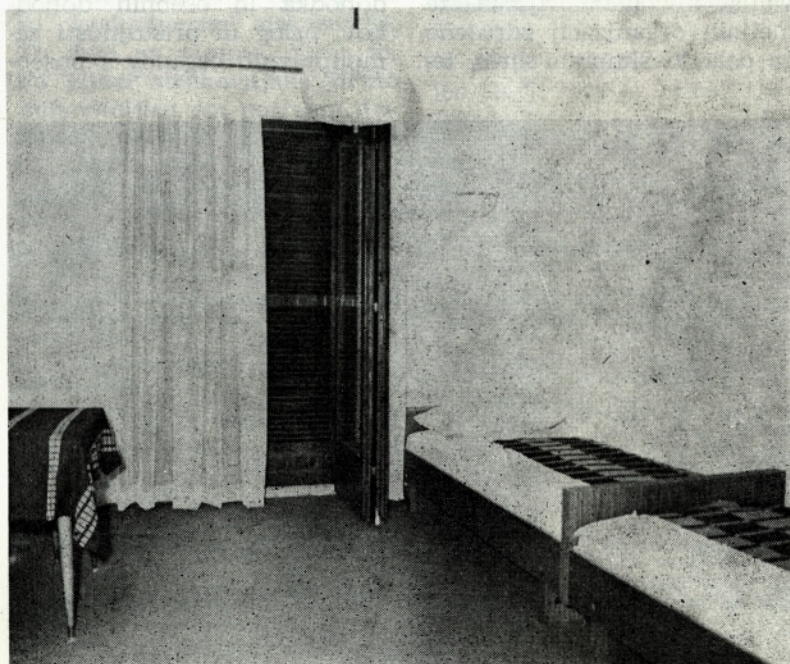
mo. Takoj lahko zavrnamo različne neformalne diskusije o premajhni količini hrane in nemogočem odnosu osebja doma do gostov. Anketiranci so si namreč skoraj enotni v tem, da je bila količina hrane zadostna, da pa bi bila lahko raznovrstnejša in bolj pripravljena. Večino motijo gosti obiski domačinov v domu in prevelika pozornost osebja do njih, vendar ni posameznih pritožb v tem smislu, da bi bili letovalci slabše postreženi na račun domačinov.

Zelo konstruktivni so predlogi glede boljše ureditve plaže, ki so realno izvedljivi, prav tako tudi izpopolnitev rekreacijskih objektov, kar bo verjetno postopoma možno urediti.

Mnogi predlagajo racionalnejšo izrabo prostora v novem delu doma in ureditev sanitarij v starem delu, kar je resnično pereč problem.

Omenimo naj še to, da so v celoti upokojenci skromnejši, da so torej bolj zadovoljni z razmerami v domu, kot zaposleni delavci. V celoti pa lahko ocenimo razmere v domu najmanj z oceno »dobro«, kar lahko utemeljimo s podatkom, da namerava več kot 98 % anketirancev še letovali v našem domu.

Anketo analiziral:
Čop Franc, dipl. psiholog

Manj nesreč pri delu

Vitimir Rems, varn. ing.

Učinkovite samoupravne temeljne organizacije združene dela si brez njene vloge v sistematičnem izboljšanju delovnih pogojev in brez stalne skrbi za bolj zdravo in varnejše delo ne moremo zamisljati. Organizacija združene dela niso samo proizvajalec blaga, temveč so hkrati tudi celice združenega dela in pomemben činitelj za uveljavljanje dela. Le delo in rezultati dela določajo materialni in družbeni položaj človeka, kakor je to zapisano v Ustavi SFRJ. Varo delo je zato ustavna obveznost TOZD.

Z letnim poročilom ugotavljamo, v kakšni meri in s kakšnimi sredstvi se uveljavlja varstvo pri delu v TOZD. Poročilo naj vsebuje poleg ugotavljanja stanja tudi prak-

tična spoznanja za TOZD in izhodišča za politične akcije osnovnih odborov sindikata. Tako se delavci samoupravljajci seznanjajo s stanjem in razmerami na področju nesreč pri delu. Že vrsto let se uporablja analitični pregled nesreč pri delu, ki omogoča količinske in kakovostne analize.

GIBANJE NESREČ PRI DELU V LETU 1975

Za ocenjevanje stanja varstva pri delu v OZD so najpomembnejši podatki o gibanju nesreč pri delu.

Nesreče pri delu

V letu 1975 smo v OZD zabeležili 77 nesreč pri delu, od tega se je v OZD ponesrečilo 71 ljudi, na poti v službo pa 6 ljudi.

	leto		izgubljeni dnevi	
	1974	1975	1974	1975
Nesreče na poti	4	6	90	50
Nesreče pri delu	106	71	1447	1260
Skupaj	110	77	1537	1310

Primerjava podatkov z letom 1974 kaže, da se je število nesreč zmanjšalo za 30 % in število izgubljenih dni za 14,77 %.

ŠTEVILO NESREČ IN IZGUBLJENIH DNI PO TOZD IN SEKTORJIH

	Število nesreč		Izgubljeni dnevi × 100	
	1974	1975	opravljenimi dnevi 1974	opravljenimi dnevi 1975
OTK + EOS	2	1	0,67	0,17
Finančni sektor	—	1	—	0,05
Tehnični sektor	—	—	—	—
Splošni sektor	1	—	0,05	—
Komercialni sektor	—	1	—	0,06
Proizvodni sektor	—	1	—	0,02
TOZD Orodjarna	6	5	0,31	0,19
TOZD Vijakarna	15	8	0,42	0,20
TOZD Verigarna	26	19	0,64	0,46
TOZD Kovačnica	28	28	1,48	1,53
TOZD Sidrne verige	17	7	1,21	0,91
TOZD Vzdrževanje	15	6	0,80	0,21
Skupaj	110	77	0,60	0,42

V letu 1974 se je ponesrečilo 89 moških ali 12,34 % in 21 žensk ali 5,67 % od števila zaposlenih. V letu 1975 pa se je ponesrečilo 70 moških ali 9,52 % in 7 žensk ali 1,87 % na število zaposlenih.

V letu 1974 je bilo 8 tež-

jih nesreč pri delu, v letu 1975 pa se ni pripetila nobena težja nesreča.

V letu 1974 se je poškodovalo 70 NK, 6 PK, 32 KV in 2 VK delavca. V letu 1975 pa 43 NK, 4 PK, 27 KV in 3 VK delavci.

Gibanje nesreč po delih telesa

Leto	roke	noge	oči	glava	trup
1974	60	26	5	7	12
1975	33	23	10	4	7

ZAHVALA

Odbor za socialna vprašanja, otroško varstvo in šolstvo pri Krajevni skupnosti Lesce, se zahvaljuje kolektivu in osnovni organizaciji sindikata Tovarne verig Lesce za takojšen odziv in denarno pomoč pri naslednjih akcijah:
— podporno članstvo pri Društvu za pomoč

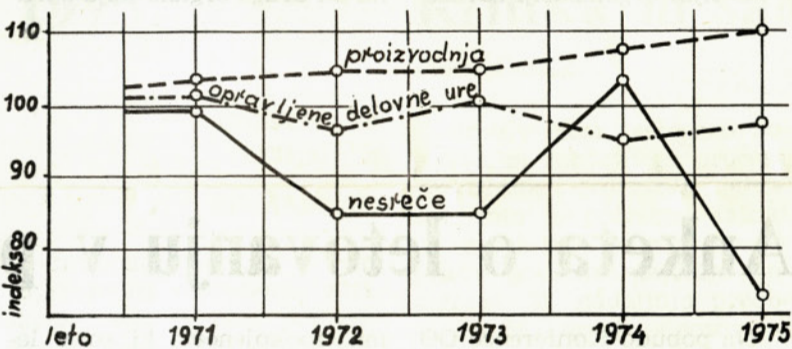
duševno prizadetim v znesku 500 din;
— prispevek za organizacijo prireditve ob dedku Mrazu — din 1.500;
— prispevek za petnajstdnevno bivanje socialno šibkejših šoloobveznih otrok v počitniški koloniji na Malem Lošnju — din 7.500.
KS Lesce

Vzroki nastanka nesreč

Po vzrokih nastanka je bilo največ nesreč pri delu zato, ker delavci niso poznali nevarnosti ali niso bili o njej dovolj poučeni, zaradi naglice pri delu in podcenjevanja nevarnosti, oziroma kršitev predpisov o varstvu pri delu. Analiza kaže, da so najpogostejši povzročitelji naslednji viri:

— delovni stroji	15
— dvigala, žerjavi, bagri, transport.	1
— kotli, posode pod pritiskom	1
— prometna sredstva	7
— ročno orodje	6
— železo in vse kovine	37
— delo na višini	2
— delovna pota, prehodi za ljudi	2
— pot na delo in z dela	6
Skupaj nesreč	77

Vzroki nastanka nesreč	Število nesreč	
	1974	1975
Nesmotrn nezanesljiv način dela	49	38
Kršitev predpisov o varstvu pri delu, ker delavec ni poznal nevarnosti, ker ni bil o njej poučen, zaradi naglice pri delu in nediscipliniranosti	19	10
Slaba organizacija dela	12	7
Pomanjkanje izkušenj	2	—
Ostali vzroki	9	8
Osebn faktor skupaj	91	64
Faktor okolice	12	9
Ostalo neopredeljeno nevarno delo	7	4
Skupaj	110	77

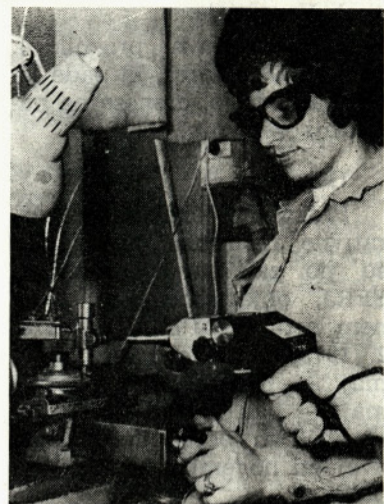
Seminar za samoupravljajce

V decembru 1975 je kadrovski oddelek TVL organiziral in uspešno izvedel dnevni seminar za člane novoizvoljenih samoupravnih organov, ki je bil v hotelu Jelovica na Bledu. Seminarja se je udeležilo 83 članov samoupravnih organov.

Namen seminarja je bil udeležence do podrobnosti seznaniti z reorganizacijo delovne organizacije, načinu delovanja novoustanovljenih temeljnih organizacij združene dela in skupnih služb, ter

drugih vprašanj, s katerimi se bodo člani novoizvoljenih organov ukvarjali. S tem naj bi zagotovili uspešno delovanje samoupravnih organov v novih pogojih.

Predavanja so zajela teme od trenutnega stanja gospodarske situacije v občini, ustavnih sprememb v odnosu na združeno delo, družbenega dogovarjanja in samoupravnega sporazumevanja do delitve dohodka in osebnih dohodkov, nalog in pristojnosti samoupravnih organov s pose-

Nabavili smo aparat za merjenje ropota

Inšpekcijski pregledi

V letu 1975 je bilo v OZD opravljenih 5 inšpekcijskih pregledov:

- inšpekcijski pregled o raziskavi nesreče pri delu;
- pregled za pridobitev soglasja za nočno delo žena;
- inšpekcijski pregled za odpadne vode;
- redni inšpekcijski pregled v TOZD Verigarna in TOZD Vijakarna;
- vodnogospodarska razprava.

Iz diagrama je razvidno, da vzroki za nesreče pri delu v zadnjih petih letih niso bili pogojeni z dejansko opravljenimi urami in s količinsko blagovno proizvodnjo. Izkazuje se le nepomembna povezanost med nesrečami in blagovno proizvodnjo 0,005 in med nesrečami in opravljenimi urami 0,009.

nim poudarkom na vlogo in delovanje samoupravne delavske kontrole in vodenja sestankov.

Vsakemu predavanju je sledila razprava v obliki sproščanja razgovora. Udeleženci so postavljali vprašanja z različnih področij dela, med katerimi so prevladovala gospodarska in vprašanja o pristojnosti samoupravnih organov.

Po splošni oceni in mnenju večine udeležencev je seminar uspel in bo koristno služil članom novih samoupravnih organov, pri njihovem bodočem delu.

N. B.

ZAHVALA

Zahvaljujemo se Osnovni organizaciji sindikata TVL za denarno nakazilo, ki ga bomo koristno porabili za reševanje problematike duševno prizadetih oseb v naši občini.
Društvo za pomoč duševno prizadetim Radovljica

Kadrovske spremembe

Splošni sektor:
Kalajžič Dragica

Tehnični sektor:
Kokalj Janez, Puhar Marjan

TOZD Vijakarna:
Konjevič Adem

TOZD Kovačnica:
Ljevar Srečo, Šegula Iztok,
Pogačar Darko, Salihovič
Rečo

TOZD Sidrne verige:
Pajić Hasan

ODSLI

Tehnični sektor:
Brezovnik Ljubo

TOZD Vzdrževanje:
Železnjak Dušan, Hrovat
Franc

TOZD Vijakarna:
Ambrožič Marija, Smolej
Branko

TOZD Kovačnica:
Grivec Peter, Drekonja Bogdan

TOZD Sidrne verige:
Stjepanovič Drago, Čibej
Gizela, Vrečko Ivan, Stojanovič
Stojan, Pogačnik Marko
Tov. Jalen Franc, zaposlen v
TOZD Sidrne verige, je prenehal z medsebojnim raz-

merjem v združenem delu zaradi smrti.

RODILI SO SE

Firbos Mariji iz TOZD Vijakarna sin Janez
Korošec Mirku iz TOZD Orodjarna sin Dejan
Gumzej Mariji iz komercialnega sektorja in Gumzej Antonu iz TOZD Verigarna sin Matjaž
Žemva Karlu iz priprave dela sin Drago
Devič Mariji iz TOZD Vijakarna sin Miroslav
Horvat Jožetu iz TOZD Vzdrževanja sin Boštjan
Bertoncelj Marjanu iz TOZD Vzdrževanja sin Tadej

POROČILI SO SE

Klavora Zdravko iz TOZD Verigarna
Zavratnik Slavica iz komercialnega sektorja in Jauševc Marjan iz TOZD Vzdrževanja
Resman Tatjana iz komercialnega sektorja
Meterc Franc iz komercialnega sektorja

Iz evidence kadrovskega oddelka

vem bloku v Finžgarjevi ulici. Zanima ga radiomehanika.

Včasih se loti graverstva. Videla sem njegovo plaketo, narejeno ob našem sindikalnem smučarskem tekmovanju na Pokljuki. Zelo uspešno je izdelal tudi utop za izdelavo orodnih markic za dvig iz skladišča.

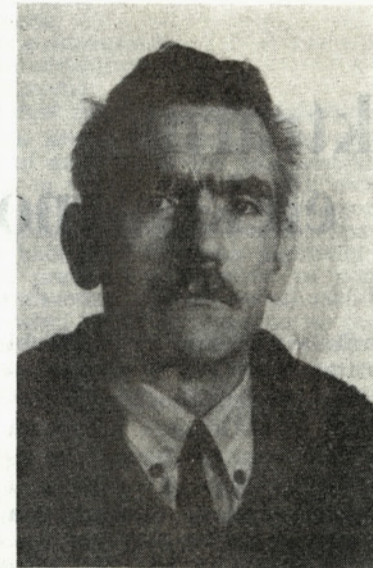
Profesor Dremelj, akademski kipar-medaljer, ga je opazil, opazil je njegov talent. Vzpodbuja ga. Morda je tu tisto neznano v njem? Morda nam bo skozi svoj graverski izdelek postal popoln znanec? Kdo ve. Prav gotovo pa je, da se v njem poleg dobrega orodjarja skriva še nekaj.

MB

Upokojitve

Tov. ČIBEJ GIZELA, rojena 23. 2. 1926 — »pregledovalka II« v TOZD Sidrne verige je bila zaposlena v naši delovni organizaciji od leta 1963 dalje. Tov. Čibejeva je bila dne 22. 12. 1975 invalidsko upokojena.

Tov. VREČKO IVAN, rojen 29. 7. 1928 — »žičar II« v TOZD Sidrne verige je bil v naši delovni organizaciji zaposlen več kot 24 let. Tov. Vrečko je bil 31. 12. 1975 invalidsko upokojen.

Tov. AMBROŽIČ MARIJA, rojena 25. 6. 1925 — delavka na RA, SA, VA, UA, TRURNIT avtomatih v TOZD Vijakarna, je bila zaposlena v naši delovni organizaciji 14 let. Tov. Ambrožičeva je bila dne 19. 1. 1976 invalidsko upokojena.

Upokojenim delovnim tovarišem sem zahvaljujemo za dolgoletni delovni prispevek in jim želimo predvsem zdravja.

Iz kadrovskega oddelka

Poprečni osebni dohodki v letu 1975

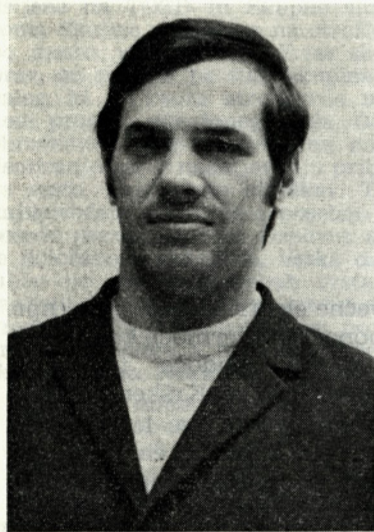
V organizacijah združenega dela v sklopu Slovenskih železarn, so bili izplačani osebni dohodki (neto, poprečno, mesečno na zaposlenega) za redni delovni čas 182 delovnih ur na mesec.

Delovna organizacija	Planirano poprečje 1975 (din)	Dejansko izplačano 1975 (din)	Izplačano napram planiranemu (v %)	Število zaposl. ob koncu leta
Železarna Jesenice	3.485	3.524	101	6.456
Železarna Ravne	3.709	3.792	102	4.560
Železarna Štore	3.630	3.563	98	3.040
Veriga Lesce	3.650	3.522	96	1.121
Plamen Kropa	3.470	3.467	100	527
Tovil Ljubljana	3.556	3.566	100	306
Žična Celje	3.031	3.192	105	584
Metalurški inštitut	4.510	4.420	98	103
OOS SZ	5.882	5.728	97	27

(Po biltenu SZ)

16.724

Prav je, da se spoznamo

Zdi se mi prav, da se spoznamo, da zveemo drug o drugem tudi kaj takega, kar nam ne piše ravno na licu. Morda si bomo tako lahko postali bližji, zaupljivejši. Morda bodo lahko tako naše misli boljše, naša mnenja o sočloveku lepša.

Spraševala sem, koga iz TOZD Orodjarna naj bi predstavila. Rekli so mi: »Janškovec Marjana, dober fant je, izviren pri delu!« »Če jih več tako reče, bo že res,« sem si dejala in ga popoldne poiskala v obratu.

Imela sem srečo. Ta dan je bil slučajno popoldne v tovarni, ker so pričakovali strokovnjaka iz firme Inger-

soll, ki nam je dobavila elektro-erozijski stroj, na katerem tov. Janškovec dela.

V prejšnji številki našega glasila smo se spoznali s tehnologijo erodiranja, v tej bomo spoznali 30-letnega Marjana, pred enajstimi leti v Tovarni verig izučena orodjarja. V Zahodni Nemčiji je opravil enotedenski tečaj, ki mu zelo koristi pri tem natančnem, zahtevnem delu. To je za nas popolnoma nova tehnologija površinske obdelave, ki terja od človeka spretnost in izvirnost za opravilo drobnih racionalnejših rešitev, ki se vsakodnevno nakazujejo. To delo ga zanima. Novo je. Po izjavi strokovnjaka firme dobaviteljice, sta potrebni dve leti, da se stroj dobro spozna. Prav tisto, kar Marjan še ne pozna, tisto neznano, je to, kar ga vleče. Pa naj bo pri delu ali pa drugače. In nekaj takega je tudi v njem. Ves čas sem imela občutek, da bi mi lahko še kaj povedal, da bi o sebi lahko še in še pripovedoval. Toda, kar bi hotela izvedeti, bi ga morala vprašati. A, kaj je to?

Ko je bil mlajši, je živel na Bledu in veslal. Sedaj od časa do časa zaide v Strelski klub Radovljica. Razmišlja, da bi se vključil v rekreacijski telovadbi. Zabava se, ko pazi na svojo hčerkico, tam v pri-

Tečaj za izprašane gasilce

Naše gasilsko društvo je v svojih 39 letih obstoja vedno skrbelo za pomlajevanje, izpopolnjevanje in izobraževanje svojih članov. Tako smo tudi v letu 1975 organizirali in uspešno izvedli tečaj za izprašane gasilce, ki ga je uspešno končalo 7 naših članov (na sliki).

Čestitamo jim in želimo, da se še naprej udeležujejo ter pridobljeno znanje prenašajo na druge in tako čim več pripomorejo k preventivni de-

javnosti pri čuvanju naše skupne imovine.

Zahvaljujemo se samoupravnim organom in vodstvu podjetja za razumevanje in nabavo svečanih uniform za te naše mlade člane. Zahvala gre tudi našemu častniku Cirilu Ažmanu za uspešno izvedbo teoretskega dela tečaja.

Apeliramo na vse tiste, ki niso stopili v naše vrste, posebno pa na mlade, ki bivajo v bližini podjetja, da se nam pridružijo.

Jože Tonejc

Vsaka TOZD bo imela svojega pooblaščenca

Vitimir Rems, var. ing.

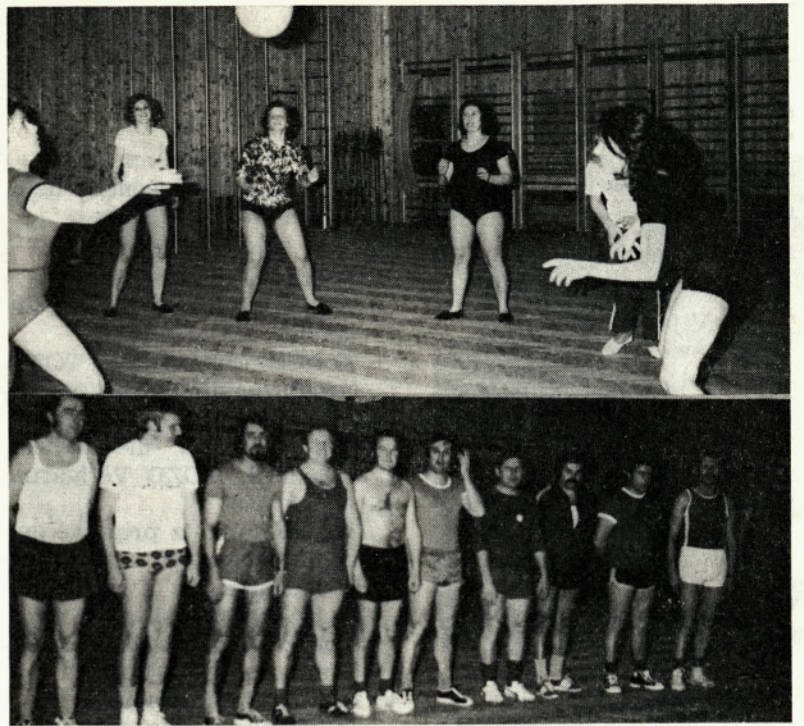
Delovni in življenjski pogoji so poleg osebnih dohodkov najpomembnejši v našem življenju. Ta misel je bila že večkrat poudarjena v različnih sindikalnih dokumentih. Danes Ustava zagotavlja našim delavcem duševno in moralno integriteto in tudi čas je že, da te zahteve s področja varstva pri delu ovrednotimo. Nastopa namreč problem prepočasnega pravnega urejanja varstva pri delu po novih predpisih v naši OZD in TOZD.

Organizacija varstva pri delu mora biti takšna, da bo vsem delavcem v OZD in TOZD zagotovljeno varno delovno okolje s tehničnimi, zdravstvenimi, socialnimi, izobraževalnimi, pravnimi in drugimi ukrepi. Stremeti moramo, da delavci, ki odločajo o vseh vprašanih svojega dela in rezultatih, odločajo tudi o vprašanih varstva pri delu. Gre konkretno za to, da mora vsaka TOZD pooblastiti določene delavce kot odgovorno osebo za opravljanje strokovnih nalog v zvezi z varstvom pri delu. Tako pooblastilo izda DS TOZD. O sami izdaji pooblastila se obvesti poslovni organ in pristojni organ inšpekcije dela. Posebno pomembno pa je, da ima tako pooblastilo tudi določbo o prepovedi dela in o kontroli odgovornih delavcev, če je zagotovljeno in izvajano predpisano varstvo po Zakonu ter po Samoupravnem splošnem aktu. Naloga pooblaščenih de-

lavcev pa bodo po svojem obsegu in vsebini dela zahtevne in mnogokrat tudi zapletene. Zato bodo morali pooblaščen delavci TOZD, ki bodo opravljali naloge v zvezi z varstvom pri delu, opraviti strokovni izpit po skrajšanem programu.

Kdo je lahko pooblaščen delavec? Na to vprašanje ni enotnega odgovora, ker moramo pri izbiri za opravljanje te zahtevne naloge upoštevati predvsem strukturo dela oziroma delovni proces v TOZD. V naši OZD pa smo se sporazumeli, da lahko dela varstva pri delu v posameznih TOZD opravlja pomočnik vodje TOZD. Pooblaščen delavec v TOZD pa bo neposredni sodelavec posebne službe, ki je dolžna strokovno pomagati pri opravljanju njegovih nalog. V zvezi s tem bo potrebno že sprejeti samoupravni sporazum o varstvu pri delu ustrezno popraviti.

Preden smo se odločili, kako naj bi bila služba varstva pri delu organizirana v naši OZD in TOZD, smo morali uskladiti različna stališča. Tudi na tem področju so bila strta in premagana napačna mnenja in razlage. Tako npr. odgovorna vodilna osebja v TOZD niso povsem dojela, kakšne koristi bi lahko imele od vsestransko kompleksno organizirane službe varstva pri delu. Menda pa tudi ni odveč, če omenim, da ima ta tudi svojo **družbeno-politično** in celo **ekonomsko** vrednost.

Akcija telesne vadbe uspela

Vitimir Rems, varn. ing.

Minilo je že več kot mesec dni, odkar smo pričeli z akcijo za rekreacijsko telesno vadbo na osnovni šoli v Lescah. Že na samem začetku je bilo

med obema spoloma veliko zanimanja za to obliko rekreacije. V sodobno urejeno telovadnico se tako zateka dvakrat tedensko več kot 50 članov kolektiva. S takim obiskom smo lahko zelo zadovoljni in upamo, da so tudi vsi tisti, ki k telovadbi redno hodijo. Verjetno bo marsikoga zanimalo, predvsem pa tiste, ki se še niso odločili za rekreacijo, kaj počnemo v telovadnici in katerih telesnih aktivnosti se urimo. Z nekaj besedami vam bom skušal opisati eno uro naše rekreacijske telovadbe, vendar s posebnim namenom in željo, da bi se število interesentov še povečalo.

V začetku ure imamo najprej ogrevanje, temu sledi 3-

minutni tek, razgibalne vaje z različnimi telovadnimi pripomočki in na koncu pa pridejo na vrsto različne igre, kot so: namizni tenis, odbojka, nogomet ipd.

Tudi zdravniki — ortopedi priporočajo razgibavanje, saj je to del zdravljenja različnih telesnih okvar. Tisti, ki bolehalo za takimi okvarami izvajajo le tiste vaje, ki so za njihovo zdravje priporočljive.

Na koncu naj omenim še to: Strokovnjaki, ki se že vrsto let ukvarjajo s problematiko rekreacije in drugimi športi, ugotavljajo, da je človek, ki se redno ukvarja z neko vrsto športne aktivnosti, na svojem delovnem mestu uspešnejši, predvsem pa miselnostno hitrejši ter spretnejši.

DRUŽBENA VARNOST JE STVAR VSEH IN VSAKOGAR

»... Sodelovanje v družbeni samozaščiti pomeni uresničevanje izvirnih pravic in dolžnosti občana — samoupravitelca, ki s skrbjo in aktivnostjo za lastno varnost in varnost države in družbe premaguje ter odpravlja svojo odtujenost pri neposrednem opravljanju državnih zadev...«

Franc Šetinc

Kombinacija črpalne elektrarne z akumulacijsko plinsko elektrarno

Jože Miklič

Plinske elektrarne odprtega tipa igrajo v sedanjem energetskem razdobju vedno večjo

riva, ki je za osnovne energetske potrebe v današnjem času previsoka.

Pomanjkljivost plinskih turbin odprte izvedbe je, da porabi plinska turbina najmanj dve tretjini moči za pogon lastnega kompresorja in le eno tretjino njene moči ostane na razpolago za proizvodnjo električne energije.

Če bi bilo možno na kak drug način preskrbeti komprimirani zrak, ki je potreben za obratovanje plinske turbine, bi bilo mogoče v celoti izkoristiti razpoložljivo moč plinske turbine. Za primer naj navedem, da bi normalna plinska turbina, moči 70 MW dajala pri tuji dobavi komprimiranega zraka moč 200 MW. To pa je taka razlika, da se ji splača posvetiti nekaj razmišljanja.

Strokovnjakom pri »Savskih elektrarnah« je prišla na misel razmeroma preprosta ideja. Kompresor bi nadomestili s podzemeljskim zbiralnikom, v katerem bi komprimirali

zrak s pomočjo vode, ki bi pritekala po ceveh iz višje ležečega jezera. Slučajno v Sloveniji obstaja zelo preprosta rešitev tega problema, in sicer v kombinaciji s črpalnimi elektrarnami. V Sloveniji sta v študiji dve črpalni elektrarni: ČE Požarje ob reki Savi in ČE Pohorje ob Dravi. Ob

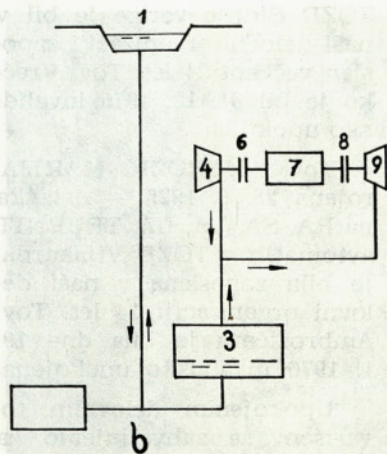
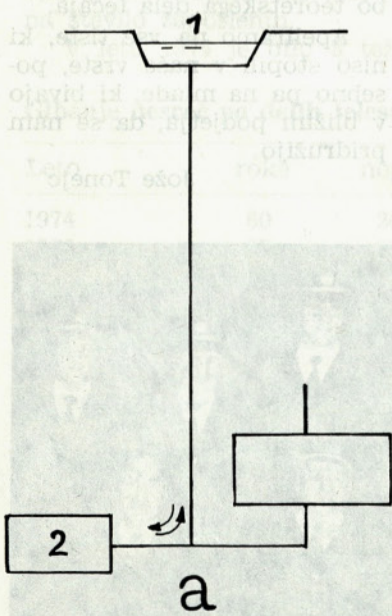
ČE Pohorje pa iz Drave v višino 350 m.

V obeh primerih obstaja možnost zgraditi kombinirano napravo črpalne elektrarne z akumulacijsko plinsko elektrarno. Jezero je mogoče izrabiti kot skupni objekt. Delovanje naprave bi bilo takole: kadar je dovolj vode za prečrpavanje, deluje črpalna elektrarna, ki z energetskimi viški prečrpava vodo (npr. iz Save) v višje ležeče jezero, ob konicah pa proizvaja električno energijo (skica a). Plinska elektrarna je v tem času v rezervi.

V časovnih obdobjih pa, ko vode primanjkuje, bi obratovala akumulacijska plinska elektrarna, ki bi s komprimiranjem zraka izpodrivala vodo iz zračnega zbiralnika v že obstoječe jezero in tako akumulirala zrak, ki je potreben za delovanje plinske turbine (skica b). Takšna kombinacija črpalne hidroelektrarne z akumulacijsko plinsko elektrarno bi omogočala trajno izkoriščanje razpoložljive od-

večne električne energije (npr. ponoči) iz termoelektrarn kot tudi iz bodoče nuklearne elektrarne v Krškem. Na ta način bi bila vse leto na razpolago **konična energija**, bodisi iz črpalne, bodisi iz plinske elektrarne.

Na skicah je prikazan vodni bazen oziroma jezero (1). V neposredni bližini črpalnega agregata je zračni zbiralnik (3) s plinskim agregatom, ki je sestavljen iz kompresorja za zrak s hladilnikom zraka. Med kompresorjem (4) in generatorjem (7) je hidravlična sklopka (6), s katero je omogočen priključek kompresorja na generator, ki med komprimiranjem deluje kot sinhronski motor. Plinska turbina (9) ima lasten zagon, ki je neodvisen od zunanega dovoda električne energije. S pomočjo sumosinhronizirne sklopke (8) se sklopi z generatorjem. S tem dosežejo, da lahko generator služi trem momentom: kot motor, kot generator ali kot fazni kompenzator.

bosta prečrpavali vodo v višje ležeče umetno jezero: ČE Požarje iz Save na višino 450 m,

vlogo. Še večjo pa bodo v bodočnosti, predvsem za proizvodnjo dragocene konične energije.

Edina slabost plinske turbine odprtega tipa je cena go-

Strokovna priloga

Mali leksikon ekonomskih izrazov.

V današnji številki objavljamo sestavek o ekonomskih izrazih, povzet po istoimenskem članku, ki je bil objavljen v jeseniškem Železarju. Avtor članka je Jelka Vidali, za naše razmere pa ga je priredil Černe Lenart. Sestavek ima namen razložiti nekatere pojme ekonomike, ki jih srečujemo v vsakdanjem življenju. Vsi zaposleni se srečujemo v enih ali drugih samoupravnih organih, od delovnih skupin do delavskega sveta delovne organizacije, zato je primerno in potrebno, da smo s temi pojmi seznanjeni, da bo vsak posameznik lažje neposredno sodeloval pri upravljanju v smislu ustavnih določil. Področje ekonomike, ali drugače povedano, področje gospodarjenja je zelo obsežno, zato bomo skušali to temo bralcem čim bolj približati.

Splošno o stroških

Začeli bi s temo, ki nam je v vsakdanjem življenju najbolj poznana, to so **stroški**. Stroški so vrednostno izražena poraba ali potroški surovin in drugih materialov, delovnih sredstev in delovne sile. Nastanejo v tistem trenutku, ko nek material dvignemo iz skladišča in ga vključimo v proizvodni proces, ko nam druga podjetja vršijo razne storitve, ki so lahko proizvodne ali neproizvodne, ko opravljamo delo v proizvodnem procesu in na osnovi tega izplačamo osebne dohodke in podobno. **Nosilec stroškov** so v naši delovni organizaciji izdelki v končni obliki. To velja za vsako delovno organizacijo. Nosilec stroškov za izdelek je delovni nalog. Glede na to, ali stroške evidentiramo neposredno na delovni nalog ali posredno na delovni nalog imamo **direktne in indirektne stroške**. Indirektne stroške evidentiramo najprej na **stroškovnih mestih**. Glede na raznovrstnost stroškov pa stroške ločimo po **stroškovnih vrstah**.

Najprej se pomudimo pri pojmu nastanka stroškov, to je **delovni nalog in stroškovno mesto**. Delovni nalog je dokument, ki dovoljuje nastajanje določenih vrst stroškov za namenom, da izdelamo izdelek ali opravimo storitev. Za nekatere stroške lahko neposredno ugotovimo, za kateri izdelek so namenjeni, zato jih tudi neposredno registriramo na delovnem nalogu, drugače povedano: pravimo jim **direktni stroški**. Direktne stroške so pri nas porabljeni **izdelavni material**, porabljeni izdelki in storitve iz drugih TOZD in **izdelavni osebni dohodki**. Pri tem razumemo pod pojmom izdelavni material tisti material, iz katerega je izdelek narejen, ne pa material, s pomočjo katerega smo izdelek izdelali, pod pojmom izdelavni osebni dohodki pa so mišljeni osebni dohodki delavcev, ki neposredno izdelujejo izdelek, ne pa osebni dohodkov vodstva TOZD, skladišča orodja, priprave stroja in podobno.

Vse ostale stroške, za katere ne moremo neposredno ugotoviti, zaradi katerega izdelka so nastali ali pa so nastali za skupino izdelkov, imenujemo **indirektne stroške**. Indirektne stroške vedno evidentiramo na stroškovnih mestih in jih na osnovi posebnih meril posredno prenašamo na delovni nalog.

Stroškovno mesto je osnovna enota v delovni organizaciji, kjer teče tehnološki proces, s tem pa se vsi stroški te osnovne enote evidentirajo deloma direktno na delovnih nalogih, deloma na zbirno na stroškovnem mestu. Delovna organizacija je v svoji organizaciji razdeljena na TOZD in Skupne službe, vsaka TOZD oziroma Skupne službe pa na stroškovna mesta. Stroškovno mesto je tako največkrat skupina proizvodnih naprav, po potrebi pa tudi skupina ljudi, odvisno pač od nalog, ki jih mora stroškovno mesto opraviti v celotnem procesu združenega dela. Če smo v prvem krogu obravnavali stroške glede na način zajemanja in evidentiranja, pa v nadaljevanju prikazujemo stroške glede na vrsto, torej **vrste stroškov**. Te vrste stroškov so v knjigovodstvu označene s posebno številko, ki ji z drugo besedo pravimo konto. Osnovna ali sintetična razdelitev je določena z zakonom, vsaka delovna organizacija pa lahko po svojih potrebah vrste stroškov podrobneje razčleni. Vsakodnevno se srečujemo z vrstami stroškov, predvsem na dokumentih pri porabi materialov, kadar gre obremenitev s stroški na delovne naloge ali stroškovna mesta. Nekateri predstavniki stroškov so:

- 40 — 000 izdelavni material
- 40 — 030 stroški orodja in drobnega inventarja — 100 % odpis
- 40 — 000 amortizacija

Vse vrste stroškov, od katerih smo navedli le nekaj primerov, se zbirajo mesečno v obliki zbirnikov, razdelilnikov, tabel porabe in podobno.

Naslednja razdelitev je razdelitev glede na vsebino oziroma glede na ponovni vnos stroškov, to je delitev na **primarne in sekundarne stroške**. Primarni stroški so tisti, ki se pojavljajo neposredno na delovnih nalogih ali stroškovnih mestih, sekundarni stroški pa tisti, ko vključujemo npr. polizdelke ponovno v proizvodni proces v isti TOZD.

Na osnovi navedenega lahko nesporno ugotovimo, da stroški nastajajo samo kot direktni stroški na delovnih nalogih in kot indirektni stroški na stroškovnih mestih in nikjer drugje. Vse ostalo je samo zbir podatkov, pa naj gre pri tem za TOZD, Skupne službe ali delovno organizacijo. Na ravni delovne organizacije lahko z dobrim vodenjem vplivamo na ustrezen izbor izdelkov, ki bodo v proizvodnji, na čim ugodnejši nakup osnovnih sredstev, surovin in pomožnih materialov, na porabo oziroma stroške v proizvodnem in poslovnem procesu pa imajo vpliv tisti, ki imajo pravico odrediti porabo po stroškovnih mestih. Lahko trdimo, da so delavci, ki imajo pravico odrediti porabo, istočasno tudi odgovorni za nastajanje stroškov. In kakšni so razpoložljivi podatki o nastajanju stroškov. Z uvedbo strojne obravnave za nabavo in porabo materialov vseh vrst smo zagotovili zelo obsežno in točno evidenco porabe materialov. Ta dokumentacija je mesečno dostavljena vsem TOZD in skupnim službam, tromesečno pa je izdelana tudi primerjava s planiranimi vrednostmi.

Tudi ostale vrste stroškov pri nastajanju točno evidentiramo, v mesečnih pregledih pa so seznanjene TOZD o višini doseganja v primerjavi s predvidevanji (npr. dejanski in predvideni stroški za posamezni delovni nalog).

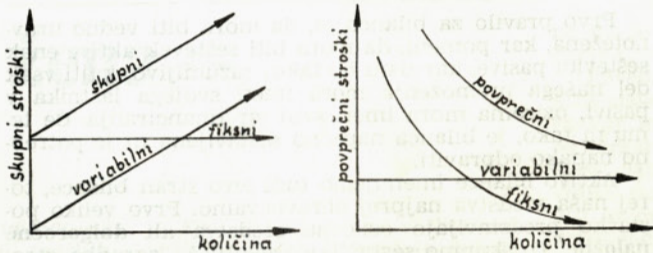
Verjetno je treba priznati, da neke več neke pa manj pozornosti posvečamo nastajanju stroškov, ter da bo pozornost stroškom v prihodnje ena pomembnih nalog za zadrževanje ali povečanje poslovne uspešnosti.

Za določeno količino izdelkov rabimo določeno večjo količino izdelavnega materiala. Razlika med porabljenim materialom in gotovimi izdelki predstavlja nujni ali **tehnološki odpadki** in včasih tudi **izmet**. Gotove izdelke v primerjavi s porabljenim materialom imenujemo tudi **izplen**. Čim večji je izplen, tem boljše smo izkoristili surovine, kar je pri sedanjem pomanjkanju še kako pomembno.

Ob koncu poglavja o stroških pa opredelimo še zadnji kriterij razvrščanja stroškov, in sicer delitev na **variabilne in fiksne stroške**. Kriterij te delitve je odvisnost od obsega proizvodnje. Variabilni stroški so na enoto proizvodnje enaki in v skupnem obsegu naraščajo ali padajo, enako kot se spreminja obseg proizvodnje, nasprotno temu pa so fiksni stroški od obsega proizvodnje neodvisni, na enoto proizvodnje pa z večanjem proizvodnje padajo in obratno. Praktično razvrščanje stroškov na variabilne in fiksne ni enostavno in ni nekega splošnega pravila, zato morajo biti določeni kriteriji razvrščanja glede na specifičnost TOZD oziroma delovne organizacije.

Med variabilne stroške spadajo predvsem izdelavni material, storitve na izdelkih, izdelavni osebni dohodki, torej tisti, ki so običajno določeni tudi vnaprej z normativi. K fiksnim stroškom pa spadajo predvsem amortizacija, obresti, stroški režije in podobno.

Vpliv variabilnih in fiksnih stroškov na skupne in povprečne stroške ob spreminjanju količine kažeta naslednji skici:

Če ob koncu poglavja o stroških ugotovimo, da smo stroške opredeljevali po različnih kriterijih (po vrstah, po mestu nastanka, po njihovi funkciji in podobno), je potrebno, da razvrstitev stroškov po vrstah navedemo vsaj v grobi delitvi, ki je predpisana z zakonom. Tako imamo naslednje glavne vrste stroškov:

- surovine in material;
- proizvodne storitve;
- neproizvodne storitve;
- ostali materialni stroški;
- amortizacija;
- pogodbene obveznosti;
- zakonske obveznosti;
- osebni dohodki;
- drugi osebni prejemki (tisti, ki niso v OD).

V posamezne skupine razvrščamo vse stroške, in sicer: surovine in material so pri nas predvsem valjana in vlečna žica in palično jeklo, pa tudi orodje, zaščitna sredstva, pisarniški material, maziva, goriva in podobno. V skupino proizvodnih storitev spadajo predvsem storitve kooperantov, velika popravila strojev in naprav, računi prevzemnih registrov za pomorstvo in podobno. Neproizvodne storitve, ostali materialni stroški in drugi osebni prejemki običajno ne predstavljajo pomembnejših vrednosti v celotnih stroških, osebni dohodki, so najbolj znana kategorija, o amortizaciji, pogodbenih in zakonskih obveznostih kot pomembnih kategorijah, pa se ustavimo v nadaljevanju.

Amortizacija

Amortizacija je potrošek delovnih sredstev, lahko mu rečemo tudi obraba strojev ali odpis. Ze ko nabavimo neko osnovno sredstvo, vemo, da je njegova življenjska doba omejena in da bo po preteku te dobe treba tako napravo zamenjati. Zaradi tega vsako leto odpišemo določen del vrednosti stroja ali naprave, kar pomeni, da vrednost osnovnih sredstev iz leta v leto zmanjšujemo. Te vrednosti pa pri izdelavi izdelkov predstavljajo strošek in jih je treba nadomestiti, pravimo, da obračunamo amortizacijo. Ekonomično gospodarjenje z osnovnimi sredstvi je tudi družbeni cilj, zato je najnižja ali obvezna stopnja odpisov določena z zakonom. Tako določena stopnja se imenuje minimalna, vrednosti iz takega obračuna pa **amortizacija po predpisanih stopnjah**. S tem pa ni rečeno, da se delovna organizacija ne sme odločiti za višjo stopnjo odpisa svojih naprav, seveda, če ji sredstva to dopuščajo. Vsa osnovna sredstva so razvrščena v več glavnih skupin, za katere veljajo različne predpisane stopnje amortizacije, npr.: gradbeni objekti 1,2%, kar bi z drugimi besedami pomenilo 98-letno dobo trajanja, ali stroji z okoli 7% predpisano stopnjo amortizacije, kar bi pomenilo okoli 15-letno dobo trajanja. Kot smo že navedli, se delovna organizacija oziroma TOZD lahko odloči za povečano stopnjo amortizacije, temu pravimo **amortizacija nad predpisanimi stopnjami**. Tudi pri nas je uveljavljena povečana amortizacijska stopnja, ki jo določamo z vsakoletnim gospodarskim načrtom.

Glede na stanje odpisanih vrednosti strojev in naprav ločimo **nabavno in sedanjo vrednost osnovnih sredstev**. Ze sam naziv pove, da je nabavna vrednost tista vrednost, po kateri je bilo osnovno sredstvo nabavljeno,

sedanja vrednost pa nam pove, koliko je dejansko osnovno sredstvo še vredno, razlika med obema vrednostima je odpis. Praktično bi torej izgledalo, da bi v času, ko dosežemo 100% odpis, zagotovili sredstva za nabavo novih naprav, stare pa bi lahko izločili. V praksi je seveda nekoliko drugače, zlasti še, ker je pojem nabavna vrednost v dobi inflacije precej sporen, zato bi morali vsako leto na novo ugotavljati nabavno vrednost osnovnih sredstev, ali drugače povedano: ponovno ovrednotiti, čemur pravimo tudi **revalorizacija osnovnih sredstev**. Poleg inflacijskega vpliva pa je močno prisotno pri nabavi novih osnovnih sredstev še vpliv tehničnega napredka, zato so praviloma osnovna sredstva, s katerimi zamenjujemo dotrajana osnovna sredstva, vedno dražja, pa tudi sodobnejša.

Osnovna sredstva predstavljajo v delovnih organizacijah običajno velike vrednosti (tudi mi nismo izjema), zato je zelo važno, da z osnovnimi sredstvi čim boljše gospodarimo in jih smotrno in čim bolj izkoriščamo. Včasih slišimo pripombo: saj je osnovno sredstvo že odpisano, stroškovno mesto pa je še vedno obremenjeno s stroškom amortizacije. Vedeti moramo, da obstaja obveznost obračuna amortizacije toliko časa, dokler osnovno sredstvo obratuje, celo več, dokler fizično ni izločeno in likvidirano, ne glede na to, ali ima sedanjo vrednost ali ne. Zmotno je mišljenje, da nas osnovno sredstvo, ki ne obratuje, nič ne stane. Tudi v tem mirovanju moramo obračunati amortizacijo in je taka amortizacija tipični predstavnik fiksnih stroškov.

Pogodbene in zakonske obveznosti

Pogodbene in zakonske obveznosti obravnavamo dvojno: v poglavju stroškov in v poglavju dohodka. Ima **pogodbena obveznost** nam pove, da je obveznost nastala na osnovi pogodbe, ki smo jo sklenili z drugo pogodbeno stranko. Take pogodbe sklepamo za najetje kreditov, za zavarovanje premoženja, za opravljanje bančnih storitev in podobno, zato so obveznosti iz teh pogodb, kot so: obresti, zavarovalnina, bančni stroški in podobno, pogodbene obveznosti. Podobno kot za pogodbene obveznosti velja za zakonske obveznosti, le da so te obveznosti predpisane z zakonom ali samoupravnim sporazumom. Zakonske obveznosti so predvsem prispevki iz osebnih dohodkov, prispevki na osebne dohodke, davek iz dohodka in podobno.

Vse te vrednosti moramo vkalkulirati v ceno naših izdelkov, zato v taki kombinaciji predstavljajo stroške. Ista ugotovitev velja za osebne dohodke. Kadar pa ugotavljamo poslovni uspeh, takrat ugotavljamo novo ustvarjeno vrednost, takrat pa spadajo pogodbene in zakonske obveznosti in osebni dohodki v skupino novoustvarjene vrednosti in so sestavni del dohodka. S tem pa prehajamo na novo področje, to je ugotavljanje uspeha v poslovanju.

Ugotavljanje poslovnega uspeha

Uspešnost poslovanja lahko ugotavljamo za posamezni izdelek, za skupino izdelkov, za TOZD ali za delovno organizacijo kot celoto. Uspešnost ugotavljamo za krajše ali daljše obdobje, obvezno pa moramo ugotavljati poslovni uspeh med letom (vsake tri mesece) in na koncu leta z zaključnim računom. Letnemu obračunu rečemo **Bilanca uspeha**. Bilanca uspeha je pregled našega poslovnega uspeha v določenem obdobju. Sestavljena je iz dve delov: dohodkov in izdatkov, razlika pa je ostanek dohodka ali izguba. Pri nas ugotavljamo poslovno uspešnost na posameznih izdelkih (delovni nalog), na skupinah izdelkov (finančna tabela z ostankom dohodka), na predpisanem obrazcu pa smo ugotavljali poslovni uspeh delovne organizacije kot celote. Z uvedbo TOZD nam predpisi nalagajo dolžnost ugotavljanja poslovnega uspeha na predpisanem obrazcu za vsako TOZD in Skupne službe. Pomembna razlika bo v tem, da bomo zagotovili precej več osnovnih vhodnih podatkov na osnovi tega pa tudi občutno več podatkov na predpisanih obrazcih kot pa na dosedanji interni finančni tabeli.

Grobo shemo naših dohodkov in izdatkov prikazujemo na primeru Bilance uspeha za delovno organizacijo iz leta 1974 v tisoč dinarjih, in sicer:

1. eksterna realizacija proizvodov in storitev	234.762
2. interna realizacija proizvodov in storitev	4.194
3. realizacija materiala in odpadkov	2.638
4. ostali dohodki	4.558
A Celotni dohodek (1 do 4)	246.152
5. material in storitve	131.684
6. dnevnice, reprezentanca, reklama	525
7. drugi materialni stroški	1.269
8. amortizacija	22.084
9. izredni izdatki in ostalo	7.576
B Porabljena sredstva (5 do 9)	163.138
C Dohodek (A minus B = 10 do 14)	83.014
10. pogodbene obveznosti	5.050
11. zakonske obveznosti	11.654
12. bruto osebni dohodki	53.964
13. ostali osebni prejemki	582
14. bruto ostanek dohodka za sklade	11.764

V prvem delu oblikujemo **celotni dohodek**, ki ga sestavljajo:

1. **eksterna realizacija proizvodov in storitev**. Ze sam naslov pove, da so te vrednosti dosežene s prodajo naših izdelkov in storitev poslovnim partnerjem izven delovne organizacije. 2. **interna realizacija proizvodov in storitev** bo v pravem pomenu nastopila šele v letu 1976, ko bomo promet med našimi TOZD evidencialni tako kot promet z zunanji poslovnimi partnerji, le da bo ločeno izkazan. Približno tako smo že do sedaj izkazovali izdelavo orodja in nekatera dela iz TOZD vzdrževanje, le da so bile te vrednosti združene v prvi postavki (eksterni realizaciji). 3. **Realizacija nabavljenega materiala in odpadkov** je v celotnem dohodku zastopana z manjšim deležem v prodaji, vsebina te postavke pa so

vrednosti od prodaje tistih materialov, ki jih iz takih ali drugačnih razlogov ne moremo uporabiti sami, in vrednosti iz prodaje odpadkov. 4. ostali in izredni dohodki so zadnja skupna kategorija, ki sestavlja celotni dohodek. Izredni dohodki nimajo izvora v redni proizvodnji, zato praviloma ne morejo predstavljati velikega deleža celotnega dohodka. Za boljše razumevanje nekaterih izrednih dohodkov naštejemo:

- zamuđne obresti, ki jih zaračunamo našim kupcem za nepravočasno plačane račune,
- priznane reklamacije naših dobaviteljev s sprejetimi dobropisi,
- inventurni viški in podobno.

Tako smo sestavili naš celotni dohodek. Sestava ustrezno shemi, v strukturi pa ustreza našim razmeram delovne organizacije.

V drugem delu obravnavamo porabljenih sredstev, ki bi jih lahko imenovali tudi prenešene vrednosti ali vrednosti, ki smo jih neposredno kupili in jih vključujemo v proizvodni proces. Vrste porabljenih sredstev smo podrobno razčlenili že v poglavju stroškov, zato jih samo naštejemo: material in proizvodne storitve, neproizvodne storitve, drugi materialni stroški, amortizacija in izredni izdatki. Izredni izdatki podobno kot izredni dohodki ne nastajajo v neposrednem proizvodnem procesu, temveč so le posledica nekaterih stranskih dejanj. V skupino izrednih izdatkov spadajo predvsem:

- zamuđne obresti, ki jih mi plačamo zaradi nepravočasnega plačila računov naših dobaviteljev,
- izdani dobropisi za reklamacije naših izdelkov,
- odpisi terjatev,
- inventurni manjki in podobno.

Če porabljamo sredstva odštejemo od celotnega dohodka, dobimo dohodek ali novoustvarjeno vrednost. Obveznosti, ki jih pokrivamo iz dohodka smo opredelili že v prejšnjih poglavjih, zato velja zapisati samo še naslednjo sklepno misel glede doseganja dohodka: cilj dobrega in uspešnega poslovanja temeljnih organizacij, delovnih organizacij, pa tudi celotnega narodnega gospodarstva je doseči čimvečji dohodek in čimvečji ostanek dohodka, torej čimvečjo razliko med tistim, kar smo dosegli in tistim, kar smo porabili. Visok dohodek nam omogoča zagotavljanje večjih osebnih dohodkov, kar pomeni dobro stimulacijo nagradjanja po delu, v ostanku pa predstavlja možnosti za uspešen razvoj TOZD oziroma delovne organizacije.

Pod pojmom ostanek dohodka si običajno predstavljamo »denar«, ki ga je treba razdeliti. Pri delitvi ostanka dohodka je v precejšnji meri zastopana družbena skupnost, bodisi direktno z davki ali s posojili. Ta del delitve je predpisan z zakoni, eventualno s sporazumi, kot dobri gospodarji pa moramo misliti tudi na povečanje premoženja TOZD oziroma delovne organizacije. To povečanje je možno edino le iz ostanka dohodka. Na praktičnem primeru bo delitev ostanka dohodka izgledala takole (delimo zaporedno številko 14 iz sheme celotnega dohodka in delitve):

bruto ostanek dohodka (zap. št. 14)	11.764
od tega:	
— posojilo za nerazvite in investicije v gospodarstvu	1.985
— skupne (občinske in republiške) rezerve	466
— rezervni sklad (TOZD oz. del. org.)	1.664
— poslovni sklad (TOZD oz. del. org.)	385
— sklad skupne porabe (TOZD oz. del. org.)	5.205
— izdatki za družb. službe in druge namene	2.059

Ostanek dohodka smo po sedaj veljavnih predpisih razdelili na pet delov, dejansko pa smo s tem oblikovali štiri sklade. Posojilo za hitrejši razvoj nezadostno razvitih republik in pokrajin in za posebne investicije v gospodarstvu dajemo vedno iz poslovnega sklada. Nimamo namena podrobno navajati, kolikšna so obvezna vlaganja v posamezne sklade glede na dosežen ostanek dohodka, navedli bi le, da je ostanek dohodka vložen v poslovni sklad tisto, kar povečuje premoženje TOZD oziroma delovne organizacije in predstavlja osnovo za enostavno in razširjeno reprodukcijo. Ker posojilo za nerazvite in investicije v gospodarstvu dajemo vedno iz poslovnega sklada, je zelo zaželeno, da vlagamo v poslovni sklad vsaj delež, ki je enak danim posojilom, v nasprotnem pa zmanjšujemo poslovni sklad, kar hromi naše možnosti za razširitev poslovanja. Pri tem je treba vedeti, da višina posojil ni odvisna od višine vlaganja v poslovni sklad, temveč jo izračunamo na drugih osnovah.

Sklad skupnih rezerv (občinski in republiški) je solidarnostni sklad. Delovne organizacije, ki odvajajo del ostanka dohodka v te namene oziroma vplačujejo v sklad skupnih rezerv, lahko pri skladu zaprosijo za kredit. Taki krediti pa so strogo namenski, dobijo pa jih delovne organizacije običajno za sanacijo obratnih sredstev ali za investicijska vlaganja, ki imajo značaj sanacije in podobno. Te kredite je običajno možno najeti v primerih, ko nastopi izguba, treba pa je razlikovati sanacijski kredit od dotacije. Z dotacijo lahko izgubo neposredno pokrijemo, s sanacijskim kreditom pa si olajšamo izhod iz težav, kredit je treba vrniti, izgubo pa pokriti z uspešnim poslovanjem — ostankom dohodka.

Rezervni sklad (TOZD ali delovne organizacije). Nalogo sklada pove že samo ime, predstavlja pa rezervo za čase slabih poslovnih uspehov, za probleme pri izplačilih osebnih dohodkov, za pokritje izgube in podobno. Z zakonom je predpisano, kako se sklad oblikuje in kdaj ga lahko uporabimo. Denar, ki smo si ga iz rezervnega sklada izposodili za izplačila osebnih dohodkov, moramo ob prvem prilivu na žiro račun, vrniti.

Sklad skupne porabe je od vseh skladov nam najbolj poznan, ima pa značaj potrošnje za skupne namene. S samoupravnim sporazumom o delitvi dohodka in osebnih dohodkov so postavljeni okviri, ki zagotavljajo približno enake pravice vsem delavcem glede ugodnosti pri nadomestilih za letni dopust, za jubilejne nagrade in podobno. Pogoj za oblikovanje sklada skupne porabe je primerno velik ostanek dohodka (oblikovanje skupne porabe ni na prvem mestu pri delitvi dohodka), zato vsaka delovna organizacija v mejah možnosti oblikuje sklad skupne porabe, iz katerega dajemo tudi dotacije organizacijam, podpiramo športne dejavnosti, dajemo posojila za privatno gradnjo in podobno.

Iz navedenega izhaja, da je za TOZD oziroma za delovno organizacijo najpomembnejši poslovni sklad. De-

nar iz poslovnega sklada lahko uporabimo za naložbe v osnovna sredstva in obratna sredstva ali pa pokrijemo primanjkljaj obratnih sredstev. Poslovni sklad uporabljamo za poslovno dejavnost, ga torej ne odvajamo družbi niti ga ne uporabljamo posamezno, kot to velja v pretežni meri za sklad skupne porabe. Ugotavljamo, da je ostanek dohodka obremenjen in angažiran za vrsto dajatev in obveznosti in da gre le neto vlaganje v poslovni sklad za povečanje proizvodnih zmogljivosti TOZD ali delovne organizacije. Zaključujemo pomembno poglavje, to je Bilanco uspeha s posebnim poudarkom na stroških, ki smo jih obravnavali z različnih vidikov. Bilanca uspeha je končni povzetek vseh poslovnih dogodkov oziroma seštevek vseh podatkov. Kakšen je ta uspeh, pa je odvisno od odgovornosti nas samih v delovnih skupinah ali na stroškovnih mestih, kjer stroški nastajajo.

Bilanca stanja

Pomembno področje v TOZD oziroma delovni organizaciji predstavlja Bilanca stanja. Bilanca stanja ni nič drugega, kot popis našega premoženja na določen datum, lahko bi rekli tudi inventura premoženja. Sestoji iz dveh delov: iz aktivne in pasive. Aktiva nam pove, kakšne vrste premoženja imamo in temu rečemo tudi sredstva, pasiva pa pove izvor premoženja, čemur pravimo tudi viri sredstev.

Na enostavnem primeru pojasnjujemo nadaljnjo razlago:

Bilanca stanja na dan 31. 12. 1974

AKTIVA — (sredstva)

osnovna sredstva: — skupno	86.979
obratna sredstva: — zaloge	32.616
— kupci	64.108
— denar	8.408
— druge terjatve	12.406
Skupaj (aktiva)	204.517

PASIVA — (viri sredstev)

poslovni sklad	78.509
kreditni	72.677
dobavitelji	23.950
druge obveznosti	29.381
Skupaj (pasiva)	204.517

Prvo pravilo za bilanco je, da mora biti vedno uravnotežena, kar pomeni, da mora biti seštevek aktivne enak seštevek pasive, kar nam bo takoj razumljivo, kajti vsak del našega premoženja mora imeti svojega lastnika v pasivi, oziroma mora imeti svoj vir financiranja. Če temu ni tako, je bilanca napačno sestavljena in je potrebno napako odpraviti.

Aktivo bilance imenujemo tudi levo stran bilance, torej naša sredstva najprej obravnavamo. Prvo veliko postavko predstavljajo osnovna sredstva ali dolgoročne naložbe. To skupino sestavljajo: zemljišča, zgradbe, stroji in naprave, transportna sredstva in inventar. Med navedenimi skupinami je vsekakor za nas najpomembnejša: stroji in naprave.

Govorili smo že o tem, da se vsa osnovna sredstva v proizvodnem procesu obrabljajo in da se njihova vrednost zmanjšuje, s tem pa opredeljujemo nabavno in sedanjo vrednost. Kakšno stopnjo odpisa uporabljamo, je odvisno od več elementov, predvsem pa: dejanska doba trajanja osnovnih sredstev, hitrost ekonomskega zastarevanja osnovnih sredstev, kar pomeni, da je tehnični napredek za iste stroje velik v kratkem času, želja po čimhitrejši modernizaciji in s tem izločitev zastaralih naprav, kar pa je močno povezano z donosnostjo izdelkov. V vsakem primeru pa smo dolžni obračunati minimalni ali predpisani odpis glede na obratovanje. V bilanco stanja vnašamo vedno le sedanjo vrednost, čeprav je v knjigovodstvu evidentirana tudi nabavna vrednost.

Osnovna sredstva pa opredeljujemo še po drugih vidikih, zato so lahko denarna, v izgradnji, v uporabi, izven uporabe, v likvidaciji in podobno. Če so osnovna sredstva v denarni obliki, pomeni, da smo rezervirali denar za nakup osnovnih sredstev in tega denarja ni možno porabiti za nakup surovin, izplačilo osebnih dohodkov ali česa drugega. Tudi denar kot tak ima lahko obliko dolgoročne naložbe, ki ima značaj osnovnega sredstva. Važno pri tem je, da denar, ki ga sicer lahko namenimo za nakup osnovnih sredstev, v tem primeru posodimo bankam, drugim TOZD, odvajamo kot posojilo za nerazvite, kot posojilo za železnice, elektrogospodarstvu, skratka vežemo ga dolgoročno in ga kratkoročno ne moremo uporabljati.

Pri osnovnih sredstvih v gradnji je pomembno, da je osnovno sredstvo čimprej dograjeno, da je tako osnovno sredstvo čimprej dano v uporabo, s tem pa smo dosegli čimkrajši čas od naložbe do začetka vračanja vloženega denarja.

Likvidacija osnovnih sredstev pomeni dokončno obračunano (odpisano) in fizično izločeno osnovno sredstvo in mora kot tako prenehati obstojati. Običajno gre iz skupine strojev in naprav v staro železo.

Razčlenitev osnovnih sredstev našega bilančnega primera bi izgledala takole:

nabavna vrednost osnovnih sredstev	119.860
popravek vrednosti	94.790
1. sedanja vrednost osnovnih sredstev	25.070
2. osnovna sredstva v gradnji	21.134
3. denarna sredstva za investicije	21.514
4. dolgoročne finančne naložbe	19.261
Skupaj (1 do 4)	86.979

Dolgoročne finančne naložbe pa razčlenimo:

a) sredstva vložena v skupno poslovanje	483
b) kreditni sklad banke	5.386
c) posojilo manj razvitim rep. in pokr.	3.674
d) druga posojila in vezave	9.718
Skupaj (a do d)	19.261

Drugi del bilance sredstev obsega obratna sredstva ali kratkoročne naložbe. Že samo ime pove, da se ta sredstva v proizvodnem procesu obračajo, nastopajo pa v obliki denarja, materiala, nedovršene proizvodnje, polizdelkov, gotovih izdelkov ali pa terjatev pri kupcih. Če

proizvodni cikel začnemo z nakupom surovin, za kar pa je treba imeti denar, potem moramo računati z določenim časom pred začetkom neposredne proizvodnje, s časom, ki ga rabimo za izdelavo, s časom, ki preteče do prodaje izdelkov in s časom do plačila kupca, ko dobimo denar in vzpostavimo začetno stanje. Če traja ta cikel tri mesece, pravimo, da smo denar obrnili štirikrat letno, sicer pa ustrezno večkrat ali manjkrat, odvisno od dolžine ciklusa. Čimkrajši je cikel, tem manj denarja rabimo za obratna sredstva. Uspešnost kažemo s koeficientom obračanja, ki ga dobimo kot količnik med doseženim prometom in vsemi obratnimi sredstvi.

Sestava obratnih sredstev bi za naš bančni primer izgledala takole:

1. material	15.096	12,85 %
2. nedovršena proizvodnja in polizdel.	8.526	7,25 %
3. gotovi izdelki	8.994	7,65 %
4. kupci	64.108	54,54 %
5. avansi dobavitelju	11.415	9,71 %
6. žiro račun	319	0,27 %
7. ostale terjatve	9.080	7,73 %
skupaj (1 do 7)	117.538	100 %

Če primerjamo delež obratnih sredstev v celotni aktivni, potem imamo 54,47 % sredstev angažiranih v obratnih sredstvih kratkoročno, ostalo (42,53 %) pa v osnovnih sredstvih dolgoročno. Iz navedene strukture obratnih sredstev ugotovimo, da imamo največji delež pri terjatev do kupcev, kar je neposredno v zvezi s slabo plačilno sposobnostjo kupcev, ali na kratko radi rečemo: nelikvidnostjo. Visok delež terjatev pri kupcih pa ni vedno slaba plačilna sposobnost kupca, večkrat je s pogodbo dogovorjen daljši plačilni rok, kar je eden od komercialnih vidikov pri sklepanju pogodb glede konkurenčnosti. Tako kot smo predstavili koeficient obračanja za obratna sredstva, lahko izračunamo koeficient obračanja za posamezno vrsto obratnih sredstev, če pa število dni v letu delimo s koeficientom obračanja, dobimo dneve vezave. Za primer navajamo: če štirikrat obrnemo sredstva, imamo koeficient obračanja 4, če pa 365 dni delimo s 4, dobimo vezavo ali zadrževanje v obratnih sredstvih okrog 90 dni. Po takem sistemu je možno ugotavljati hitrost pretoka, naglasili bi samo še to, da je poslovanje bolj ekonomično, če dosežemo hitrejšo obračanje in čimkrajšo vezavo obratnih sredstev.

Najbolj kvalitetno obratno sredstvo je denar na žiro račun, ki nam je v vsakem primeru na razpolago. Na dan sestave bilance stanja je bil žiro račun skoraj prazen, kar je povsem normalno, saj tekoče poravnavamo naše obveznosti. Zadrževanje denarja na računu je umestno le takrat, kadar moramo naenkrat izvršiti večja plačila, kot pa je dnevni dotok, ali pa takrat, če so ta plačila vezana na določeni rok, pritok pa ni v celoti zagotovljen. Taka plačila so predvsem dvig osebnih dohodkov, poravnava zakonskih obveznosti ob določenih rokih, večja plačila za investicije, predplačila za uvoz in podobno. S tem smo skušali na grobo prikazati aktivno stran bilance. Po enakem principu lahko razčlenimo vsako bilanco, razlika je le v posameznih deležih, ki so pri različnih TOZD oziroma delovnih organizacijah različni, različni pa je seveda tudi skupni obseg premoženja.

Tekom let se razmerje med osnovnimi sredstvi in obratnimi sredstvi lahko menja, zlasti se te spremembe pojavljajo ob večjih rekonstrukcijah, naloga vsakega TOZD oziroma delovne organizacije pa je, da ugotovi najbolj ugodno razmerje enih in drugih sredstev, da lahko nemoteno posluje. Temu razmerju sredstev pravimo tudi organska sestava kapitala. Brez koristi so draga in sodobna osnovna sredstva, če jih ne izkoriščamo isto pa velja za zaloge, ki leže v skladiščih in za terjatve, ki jih ne moremo izterjati od kupcev.

Druga stran bilance je pasiva ali desna stran, kot ji tudi drugače pravimo. Tako kot imamo v aktivni dolgoročne in kratkoročne naložbe v sredstvih, imamo v pasivi dolgoročne in kratkoročne vire sredstev. Viri sredstev nam povedo, čigavo je pravzaprav premoženje, ki ga imamo v aktivni. Lastnik premoženja v aktivni je lahko TOZD oziroma delovna organizacija, banka ali dobavitelj, kolikor račun za nakupe še niso plačali. Poleg tega so lahko solastniki tudi druge delovne organizacije, kolikor so nam posodile denar in ga vložile v naša proizvodna sredstva. Tako sovlaganje je značilno zlasti za zahodni svet, poznano pa je pod nazivom delničarstvo. Vsak od tujih lastnikov ima pravico, da prej ali pozneje dobi svoje vloge povrnjene, zato moramo te vrednosti odplačati. Npr. vrniti moramo najete kredite, poleg tega pa plačati še sposojevalnino — obresti, plačati moramo račune dobaviteljev, poleg tega pa zamudnino — zamudne obresti, če računov nismo plačali v pogodbeno dogovorjenem roku. Tuje lastništvo na naših sredstvih nastopi ali na osnovi pogodbenih odnosov ali pa na osnovi zakonskih določil, zato o načinu poravnave vedno odloča sodišče, če sami nismo sposobni izpolniti pogodbe.

Za naš bilančni primer bi izgledala bilanca naših virov takole:

PASIVA

A viri finansiranja osnovni sredstev (dolgoročnih naložb):

1. poslovni sklad	43.527
2. krediti za osnovna sredstva	29.368
3. ostali viri	14.084
skupaj (1 do 3)	86.979

B viri financiranja obratnih sredstev (kratkoročnih naložb):

4. poslovni sklad	34.982
5. krediti za obratna sredstva	37.701
6. dobavitelji	23.950
7. ostali viri	20.905
skupaj (4 do 7)	117.538
Skupaj A + B	204.517

Iz prikaza je razvidno, da so tudi viri sredstev razdeljeni glede na vrsto sredstev, ki jo pokrivajo. Izjema je poslovni sklad, ki je sicer evidentiran skupno, vendar je iz bilance stanja vedno možno ugotoviti, kakšen delež pripada osnovnim in kakšen delež pripada obratnim sredstvom. Najpomembnejše mesto zavzema poslovni sklad, ki predstavlja moč TOZD oziroma delovne orga-

nizacije. Poslovni sklad ni nek denar, ki bi bil naložen na posebnem računu, temveč je le vrednostni izraz za sredstva, kateri lastnik je TOZD ali delovna organizacija. To velja za celotni poslovni sklad, to je del za osnovna in del za obratna sredstva. Lastniški odnos omenjamo le zaradi razlage pojma, sicer pa je znano, da so vsa sredstva družbena lastnina. Za razčiščevanje podjetniških odnosov je pa zelo važno, s kakšnim obsegom lastnega poslovnega sklada posamezna TOZD ali delovna organizacija razpolaga. Vrednostnost poslovnega sklada se vsako leto poveča za toliko, kolikor sredstev iz delitve dohodka razporedimo ob zaključnem računu v poslovni sklad.

Ker za velike investicije, ne moremo naenkrat zagotoviti dovolj lastnih sredstev za nakup, problem nakupa osnovnih sredstev rešujemo z najetjem kreditov. Krediti so lahko najeti pri bankah ali pri dobaviteljih. Vsako leto odplačujemo del kredita, v odplačilnem znesku, ki mu pravimo tudi **anuiteta**, pa je zajeto delno odplačilo dolga in obresti od ene do druge anuitete. Številke v bilanci o kreditih nam povedo, koliko dolga bomo morali še plačati v prihodnjih obdobjih. Ker za redno poslovanje skoraj nobena TOZD nima dovolj lastnih sredstev, najemamo tudi za pokrivanje obratnih sredstev kredite. Tudi za te kredite velja vse, kar smo navedli do sedaj o kreditih glede vračanja, najemamo pa jih skoraj izključno pri bankah.

Glede roka, v katerem moramo posamezni kredit vrniti, ločimo:

— **dolgoročne kredite**, kjer je doba vračanja daljša kot 5 let;

— **srednjeročne kredite**, kjer je doba vračanja od 1 do 5 let in

— **kratkoročne kredite**, kjer je doba vračanja od nekaj dni do 1 leta.

Najemanje kreditov je sorazmerno draga stvar. Vsako leto plačamo kot odškodnino — obresti, ki znašajo nekaj več kot 10% od dolga. Nekoliko bolj ugodni so krediti, ki jih lahko najamemo za pripravo in izvršitev izvoznih poslov. Izvozne kredite najemamo na osnovi ustreznih izvoznih dokumentacije, nižja obrestna mera pa

naj bi spodbujala izvoz. **Dobavitelji** kot vir financiranja predstavljajo neplačane račune za kupljene materiale. Praviloma bi neplačani računi ne smeli biti starejši od 8 dni, vendar ta rok večkrat precej presegamo, saj nas tarejo podobne težave, kot naše kupce, ki smo jih obravnavali v aktivni bilanci. Ostali viri financiranja so predvsem med letom doseženi dobiček, ki ga razporejamo šele za zaključnim računom, predplačila kupcev, sovlaganja, nekatere neplačane obveznosti in podobno.

Do sedaj smo skušali razložiti osnovne pojme, ki jih srečujemo v finančnem poslovanju. Pred zaključkom pa je primerno, da z nekaj besedami omenimo še osnovne kazalce uspešnosti poslovanja TOZD ali delovne organizacije. Te kazalce razvrščamo v tri glavne skupine, in sicer: kazalci produktivnosti, ekonomičnosti in rentabilnosti.

produktivnost = $\frac{\text{proizvodni učinki, količine}}{\text{potroški proizvodnih elementov}}$

ekonomičnost = $\frac{\text{iztržek (celotni dohodek)}}{\text{stroški}}$

rentabilnost = $\frac{\text{ostanek dohodka, dohodek}}{\text{vložena sredstva}}$

Za izračun izbiramo pri vsakem kazalcu tiste podatke, za katere pričakujemo, da nam bodo prikazali najbolj realno sliko. Običajno te izračune delamo v primerjavi z nekim preteklim obdobjem ali z načrtom.

Produktivnost nam prikazuje tehnično uspešnost TOZD, na katero vplivajo tako zunanji, kot notranji faktorji, ki so lahko objektivni (organizacijske spremembe, položaj panoge) ali pa subjektivni (sprememba sposobnosti delavcev).

Ekonomičnost kaže poslovno uspešnost s tem, da primerja iztržek, realizacijo ali celotni dohodek s stroški. Tudi ta kazalec je lahko pogojen z zunanjimi in notranjimi vplivi. Zunanji vplivi so običajno povezani z inflacijskimi gibanji, kar pomeni, da je večja ekonomičnost odraz zvišanja prodajnih cen in počasnejšega zvišanja stroškov, slabša ekonomičnost pa lahko rezultat

inflacijskega porasta stroškov in administrativnega ali drugačnega zadrževanja cen. Produktivnost in ekonomičnost se lahko gibljeta v isto ali nasprotno smer, odvisno, kateri vplivi prevladujejo. Kombinacij je možnih še več, tako časovne primerjave. primerjave v panogi in podobno.

Rentabilnost je izrazito finančni kazalec, pri katerem v števec ulomka vnašamo razne vrste finančnih rezultatov od ostanka dohodka do celotnega dohodka, v imenovalec ulomka pa skupno angažirana sredstva (osnovna in obratna). Izračunan kazalec rentabilnosti za neko časovno obdobje za posamezno TOZD nam pove, ali so bila sredstva uspešno naložena ali ne, pove nam, koliko nam 1 dinar vloženi sredstev prinese dohodka, ostanka dohodka in podobno. Kot vidimo, sta ekonomičnost in rentabilnost dva različna kazalca, ekonomičnost, s kakšnimi stroški poslujemo, rentabilnost, koliko nam prinašajo vložena sredstva; v praksi pa pojma večkrat nehoti zamenjujemo med seboj, zlasti s pojmom rentabilnosti radi prikazujemo ekonomičnost. Primerjava kazalcev uspešnosti med TOZD nam kaže oziroma razvršča TOZD po uspešnosti, če pa te kazalce primerjamo na širšem gospodarskem področju (občina, republika), kjer nastopajo različne gospodarske organizacije, pa s tem ugotavljamo in razvrščamo razne dejavnosti glede na uspešnost.

Znano je, da so nekatere panoge gospodarstva bolj donosne in hitro obračajo svoja sredstva (trgovina, industrija za široko potrošnjo), da pa imamo tudi panoge, ki zelo počasi obračajo svoja sredstva (črna in barvna metalurgija, kmetijstvo). Počasno obračanje ima tako imenovana bazična industrija, ki bi ji drugače lahko rekli industrija surovin, zato je še kako pomembno naganje sredstev tudi v panoge s počasnim obračanjem, čeprav bi po goli oceni kazalcev lahko mislili nasprotno.

Če smo s tem sestavkom dosegli osnovni namen, to je približati in razložiti nekatere izraze tistim, ki jih pogosto slišijo, pa ne vedno v celoti razumejo, v takem položaju pa smo skoraj vsi, potem smo vsaj malo pripomogli k lažjemu odločanju v samoupravnih telesih.

Lenart Černe

Ob 8. marcu, osem žena — eno vprašanje

Leto 1975 je Organizacija združenih narodov razglasila za mednarodno leto žensk. Moto te akcije je bil: Enakopravnost, razvoj, mir. Pobudo te organizacije smo med prvimi sprejeli tudi pri nas. Položaj žensk smo ovrednotili kot enega najpomembnejših razrednih vprašanj. Vseeno pa bi lahko ugotovili, da med pravno in družbeno politično opredeljenim ter dejanskim položajem žensk v naši družbi še vedno zija globok prepad.

Da bi spoznali, kako je s tem pri nas, sem ob osmem marcu osmim našim sodelavkam zastavila eno vprašanje: »Kaj menite o enakopravnosti v naši delovni organizaciji; ali se vam zdi, da so vaša delovna mesta enako ovrednotena s tistimi, ki jih zasedajo moški?«

Enoten je bil odgovor, da smo pravno in samoupravno ženske pri nas enakopravne. Da smo v samoupravnih in družbeno političnih organizacijah tako skromno zastopane, smo več ali manj same krive. Vse mogoče pomisleke in predsodke imamo, ko nas predlagajo za kandidata v ta ali oni organ, v to ali ono organizacijo.

Kot prvo sem obiskala tov. CIRILO PETERNELJ, samostojnega referenta v izvoznem oddelku. To delo opravlja že 10 let, tj. od takrat, ko je opravila diplomu na Višji komercialni šoli v Mariboru.

Ob letošnjih volitvah v samoupravne organe OZD, smo jo izvolili v Odbor za sistem razdeljevanja osebnih dohodkov in ji zaupali dolžnosti predsednika tega odbora. Kandidirala je na predlog osnovne organizacije sindikata režije. Ker je edina ženska v delovni organizaciji, ki ji je bila zaupana tako pomembna funkcija, čuti tov. Cirila še večjo odgovornost in odločenost, da bo dostojno opravičila zaupanje in dokazala, da tudi ženska lahko polnovredno zastopa interese sodelavcev.

Ko sem jo vprašala, kaj meni o enakopravnosti pri vrednotenju dela, ki ga opravljajo ženske pri nas, je menila, da so fizična dela dokaj pravično ovrednotena, ker so lažje izmerljiva, saj so povprečni normirana. Zato

verjetno ni večjih odstopanj med osebnimi dohodki moških in žensk. Drugače pa je pri strokovnih službah. Delovno mesto ženske z npr. opravljeno prvo stopnjo Višje komercialne šole, je nižje ocenjeno, kot delovno mesto inženirja prve stopnje. Vendar upa, da bo ta razlika z uveljavitvijo nove analitske ocene odpravljena.

V TOZD Verigarna sem našla tov. ROMANO GATEJ. Edina delavka v naši organizaciji, ki vsak drugi teden, ko dela v dopoldanski izmeni, redno hodi na rekreacijsko telovadbo, ki jo je organizirala dvakrat tedensko v novi telovadnici osnovne šole v Lescah osnovna organizacija sindikata Tovarne verig. Zdravnik ji je zaradi bolezni v hrbtu telovadbo priporočal.

Ker pod strokovnim vodstvom organizirana telovadba ni samo vsestransko razgibanje telesa, ki je v tem času, ko premmogoe preveč sedimo ali pa se gibljemo le enakomerno, v prostoru, ob delu, še kako potrebno našemu zdravju, ampak je tudi urica sprostitve — urica, ki kar hitro mine in v kateri ti res uspe vsaj za kratek čas pozabiti na skrbi in vsakdanje obveznosti. Zato pridite še ve, ne bo vam žal!

Tov. Gatejeva je v Tovarni verig še 21 let. Dolga leta je bila ročna varilka, sedaj pa je zalagalec v Verigarni, kamor je bila zaradi okvare hrbtenice invalidsko premeščena.

Ne čuti razlike med osebnim dohodkom žensk in moških. Meni, da so nekatera dela, ki jih opravljajo moški morda res bolj ocenjena, so pa tudi fizično težja in za ženske neprimerna.

Tovarna verig je leta 1972 praznovala 50-letnico obstoja. Med prvimi, ki so leta 1922 prišli v Lesce, je bila tudi tovaršica SPENDAL MARIJA. Ves čas že stanuje v zgornjem nadstropju »Triglava«, hiše, ki je last Tovarne verig in ki se ji že zunanaj, še bolj pa po temnem, obokanem stopnišču pozna častitljiva starost. Ko pa stopiš v njeno stanovanje, je vtis popolnoma drugačen. Svetlo je, prijazno, urejeno. Steno krasi nekaj Langusovih portretov in miniaturo. Njena mati je bila Langusova, odtod ta bogata zapuščina.

Tov. Špendalova je v tovarni delala kot knjigovodja in blagajnik. Leta 1958 je bila upokojena. Pred vojno je bilo pri nas zaposlenih le 10 nameščencev. Razlik v plačah med moškimi in ženskimi uslužbenci ni bilo. Pravni in družbeno politični položaj že-

ne pa je bil neenakopraven moškemu.

Povedala mi je, da rada prebira naše glasilo, da jo zanima razvoj in napredek naše delovne organizacije. Vesela je vsakega uspeha, ponosna na tako vidno rast in širjenje proizvodnih in prostorskih kapacitet ter družbenega standarda, hkrati pa je žalostna, da se tako redko spomnimo na tiste, ki so bili dolga leta člani našega kolektiva.

Vsi poznamo tov. MILENO GOLOBOVO — telefonistko. Če ne na videz pa vsaj po glasu. Nemalokrat slišimo: »Vaša telefonistka pa zna vse številke na pamet.« Da, res je. Naša Milena ima izreden spomin. Če le nekajkrat pokliče isto številko, si jo za vedno zapomni. To ji pri delu zelo koristi. Prihrani ji mnogo časa, ki ji ga vedno zmanjkuje. Če samo pomislimo, da je ob začetku, tj. pred 18. leti, ko je prišla na to delovno mesto iz Vijakarne, kjer je prej delala pet let, klicala iz tovarne le do 30 števil, danes pa jih do 200, nam je takoj jasno, da mora biti zares hitra in iznajdljiva, pa tudi dobrih živcev, da vse to zmore.

Med odmorom sem jo obiskala v telefonski centrali. Le nekaj minut sva se pogovarjali, pa še to s stalnimi prekinitvami. Ona ne pozna odmora.

»Se vam zdi, da je vaše delo enako ovrednoteno, kot bi bilo, če bi Tovarna verig imela telefonista,« sem jo vprašala. Odgovora ni bilo. Le rahla rdečica na njenem licu me je spomnila, da naša analitska ocena govori tudi o naporu čutil...

TOZD Vijakarne se lahko pohvali, da ima v svoji sredini edino žensko — racionalizatorico. To je tov. ZVONKA VEŠTER. Ze 31 let dela pri nas, 20 let v tem obratu. Ko sem jo v popoldanski izmeni v obratu poiskala, sem najprej mislila, da se ne bova mogli pogovoriti, ker me je enakomeren in močan hrup strojev skoraj oglušil. Toda počasi se uho le malce navadi in čeprav sva morali vpiti, sem vseeno razumela, kaj mi je pripovedovala o napravi za ločevanje odrezkov od valjanih lesnih vijakov na valjenih strojih, ki je bila narejena po njeni zamisli in katero je leta 1971 prijavila Komisiji za izume in tehnične izboljšave. Leta poprej so morali prebirati vijake, ki so skupaj z odrezki padali v zaboj. Zvonka je opazila, da ima

ta vijak in odrezek zaradi različne teže različni poti. Ti dve poti je bilo potrebno ločiti. Njeno zamisel je realiziral sodelavec, zato sta se dogovorila za soavtorstvo.

O ovrednotenju moških in ženskih del meni, da je dokaj enakopravno, vsaj fizična dela.

Mnogi poznajo Zvonko bolj kot valjavko kot pa dobro kuharico in energično skrbnico našega počitniškega doma v Crikvenici. Letos se bo tov. Zvonka poslovila od delovne organizacije, odšla bo v pokoj. Njenemu valjnému stroju bodo stregle druge pridne roke. Upamo, da bo ostala še v počitniškem domu, pogrešali bi jo, kajti preveč smo se navadili nanjo.

Tov. ANA JARMOVA je »komandant« desetim transporterjem. Ko jih vidimo, tako na kupu, kot rokoborce okoli trenerja, se nam zdi neverjetno, da deset silakov tako pozorno poslušajo svojega »vodjo« — žensko. Pa še dobro se razumejo. Celih 18 let opravlja tov. Jarmova to delo, v tovarni pa je že 21 let. Njena skupina razloži in naloži mesečno nekaj tisoč ton robe, v decembru lani kar 4500 ton. Naloge ekspediterja pa so dokaj zahtevne pa tudi odgovorne: skrbi za pravočasno naročilo vagonov in tovarnjakov, za čim hitrejšo natovarjanje in raztovarjanje, za čim nižje transportne stroške, ki bi jih povečevale ležarine in zastoji pri transportu itd.

Odločno je izjavila, da bi moški na njenem delovnem mestu čisto gotovo ne delal za 8. plačilno grupo!

Edina ženska v TOZD Orodjarna, katere delo je normirano, je tov. GROS IDA. V Tovarni industrijske opreme v Lescah se je izučila za finomehanika in s tem dosegla kvalifikacijo. 6 let že dela pri nas na okroglnem brusilnem stroju. Da rada opravlja to delo, sem spoznala iz njenih samozavestnih odgovorov, njenega samozavestnega nastopa. S sproščenim nasmehom mi je odgovorila na moje v uvodu navedeno vprašanje: »Jaz sem popolnoma enakovredno nagrajena za svoje delo!«

V zabojčku poleg stroja je imela svoje izdelke. Pripovedovala mi je, na kaj vse mora paziti, da dobijo željeno natančnost in obliko. Prepričala me je, da tudi moška dela lahko oprav-

(Nadaljevanje na 12. strani)

Ob 8. marcu osem žena — eno vprašanje

Ija ženska. To bi bilo vredno povedati tudi iz osnovnih šol prihajajočim dekletom.

Eno najtežjih del v naši delovni organizaciji je 19 let opravljala tov. BEGUS MARIJA. V Tovarni verig je zaposlena skupno 23 let. Na stotonski stiskalki je stiskala in obrezovala kovaške izdelke. Je edina v tem TOZD, ki je vsa ta leta zmogla to naporno delo. Zaradi dvigovanja in prenašanja težkih bremen je zbolela in bila že nekajkrat operirana.

Pokazala mi je, kje je stala stiskalka, ki ji je toliko let stregla. V neposredni bližini je kovaška peč. Iz nje prihaja žareče železo, ki ga je potrebno še vročega oblikovati. Zato je to delo tudi zaradi temperaturnih okoliščin zelo naporno. Na tej stiskalki se je pripetilo tudi več obratnih nezgod.

Iz zdravstvenih razlogov že nekaj časa dela v skladišču orodja strojne kovačnice. Ker je toliko let prebila ob stroju, se na novo delo le s težavo privaja.

»Ali ste vi in vaš sodelavec v izmeni dobivala enak osebni dohodek, saj sta opravljala isto delo,« sem jo vprašala. Vlažne so postale njene oči. »Ne,« mi je odvrnila. »To me je najbolj bolelo.«

Iz teh razgovorov lahko povzamem, da se počutimo samoupravno enakopravne, fizične delavke pa tudi večinoma enakovredno nagrajene. Delavke v strokovnih službah, npr. v računovodstvu, kjer jih je največ s končano ekonomsko ali njej sorodno srednjo šolo, pa se ne morejo sprijazniti s 7. plačilno grupo, ki jim je določena ob prihodu v delovno organizacijo. Ta grupa se jih potem drži leta in leta. Največ do 10. »prilezejo«; na večino mislim.

Profesor Stušek, vodja kardiološkega oddelka, mi je v razgovoru nanizal nekaj primerov, ko so ponudili sodelavkam s

končano srednjo šolo odgovornejša delovna mesta, pa so jih odklonile. »Že naša branža je taka,« meni prof. Stušek, »da da je morda prednost moški delovni sili. Sama narava našega dela je bolj groba in zahteva tršega človeka. Vendar pa bi vseeno kazalo še enkrat pregledati analitsko oceno delovnih mest za tista delovna mesta ekonomske smeri, ki zahtevajo poznavanje in spremljanje predpisov.«

Brez dvoma je v njegovih besedah precej resnice, kajti veliko žensk zaseda zahtevna delovna mesta v tekstilnih, živilskih, kemičnih tovarnah, medicini. Bančništvo in prosveta pa sta skoraj izključno njihovi. Pa vseeno se ne morem sprijazniti z mislijo, da bi bila npr. strojna stroka in iz nje izhajajoča zahtevnost dela pri nas v tolikih primerih toliko zahtevnejša od ekonomske. Zakaj sta potem obe šoli štiriletni?

Zdi se mi, da je del odgovora na uvodno vprašanje v nas samih. Priznati si moramo, da nas je veliko podzavestno obremenjenih s podedovano miselnostjo, da so zahtevnejša dela moška dela. Velikokrat dvomimo vase, ne znamo biti odločne, kadar bi to najbolj morale biti. Bolj kot treznega razuma se oprijemljemo čustev. Res pa je tudi, da ni nikogar, ki bi nam bil pripravljen pomagati iz teh težav, da bi nas spodbujal pri krepitevi naše samozavesti. O obremenjenosti izven službenih mest, o otroškem varstvu ipd., raje ne razmišljam. Verjetno bi bilo bolje razmisliti, kako se bomo otresle teh naših slabosti, kako bi našim predstavnicam v samoupravnih organih pomagale, da se bodo uveljavile. Sodelovale naj bi povsod tam, kjer se obravnava vprašanja, ki se tičejo nas — žensk (tudi npr. v komisiji, ki ocenjuje delovna mesta). Le tako bomo lahko res postale enakopravne.

MB

Aktivnosti OO ZSM Veriga Lesce

Jože Hozjan

OO ZSM Kovačnica je imela v decembru sejo sekretariata, kjer je bil sestavljen osnutek programa za leto 1976. Program so razmnožili in ga dali v širšo razpravo OO, kjer ga bodo dopolnili, nato pa na razširjeni seji potrdili. Program zajema idejno-politično usposabljanje z nekaj predavanji, kot so: vloga mladih v TOZD, delitev dohodka in osebnih dohodkov, zasledovanje proizvodnega programa in drugo. Druge predvidene dejavnosti te OO ZSM so še: strokovna ekskurzija v eno od podjetij SŽ, športno rekreacijsko delo, tri kola kegljanja med OO, tri kola v malem nogometu, izlet v hribe, tesno sodelovanje z vodstvom TOZD, z družbeno političnimi organizacijami v TOZD in OZD ter med OO ZSM Veriga, med OO ZSM Občinsko konferenco in Slovenskimi železarnami, organizirati eno delovno akcijo na delovnem mestu, kadar bo to najbolj potrebno.

OO ZSM Verigarna je imela v januarju sejo sekretariata, ker so lanskoletni program nekoliko spremenili in ga prilagodili za letos. Prav tako je v javni razpravi OO, kjer ga bodo v nekaj dneh v

februarju potrdili na razširjeni seji. V OO Verigarna bodo še naprej organizacijske težave, kolikor jim pri delu ne bodo pomagale ostale družbeno politične organizacije in seveda vodstvo TOZD.

OO ZSM Vijakarna ima urejeno sodelovanje med družbeno političnimi organizacijami in vodstvu TOZD. Na seji sekretariata so skupaj z zgoraj omenjenimi pripravili kvaliteten program, ki zajema vso možno aktivnost mladih v tovarni. Prav tako je sedaj v javni razpravi, nato pa ga bodo na eni naslednjih sej OO potrdili.

V TOZD Sidrne verige smo po sklepu predsedstva konference OO sklicali razširjeno sejo, katere se je udeležilo 14 mladincev od 26, kolikor jih je zaposlenih. Ker prejšnji sekretariat ni bil delaven, smo morali najprej izvoliti novi sekretariat in predsednika, nato pa izdelati še osnutek programa za leto 1976. Pri tem sta sodelovala vodja TOZD in sekretar ZK OO Sidrne verige. Program je sicer skromen, vendar pa ga bodo lahko realizirali.

V Strokovnih službah in tehničnem sektorju sestava programa miruje, kljub temu,

da je aktivnost omenjene organizacije v jesenskih mesecih še kar zadovoljiva. Eden od vzrokov za neaktivnost je premalo sodelovanja z vodstvom TOZD, družbeno političnimi organizacijami in pa seveda premalo samoiniciative s strani sekretariata.

Ko bodo vse OO ZSM v Verigi sprejele svoje programe za leto 1976, jih bodo komisije pri Konferenci OO uskladile, Komisija za družbeno ekonomsko in politične odnose pa bo uredila seminarje, predavanja in drugo v obdobjih, ki bodo najbolj primerna. Tudi Komisija za šport in rekreacijo bo enotno organizirala razna športna srečanja, ekskurzije in izlete. Ti dve komisiji bi morali delovati v vsaki OO ZSM. Ker pa to ni mogoče, koordinirata omenjeni komisiji delo pri predsedstvu Konference za vse OO skupaj.

Po našem statutu ZSMS potече naš mandat v mesecu maju, zato bodo potrebne nove volitve v vseh OO. Ker pa Občinska konferenca mladine in pa Svet SŽ želi, da bi bile vse volitve v jesenskem obdobju, tj. v septembru, se bomo temu prilagodili. Predsedstvo mora začeti s pripravami za konference in pa za uskladitev statutov po 9. Kongresu ZSMS in po reorganizaciji združenega dela, tako da bo v vsakem TOZD OOSMS.

Ker je reorganizacija zahtevna naloga za predsedstvo, je potrebno k temu angažirati vse sekretariate OO, sindikat in OO ZK, še posebej pa vodstva TOZD, ki so dolžna zagotoviti vse pogoje za aktivnost mladih.

ZAHVALE

Ob prerani smrti moje žene AMBROŽIČ PAVLE se zahvaljujem vsem sodelavcem kolektiva Tovarne verig za izrečeno sožalje, za darovano cvetje in za spremstvo na zadnji poti.

Ciril Ambrožič

Ob nenadni smrti mojega moža GABRIJELA PLEMLJA, se najlepše zahvaljujem kolektivu Tovarne verig za izrečeno sožalje, venec ter godbi Verige za zaigrane žalostinke. Posebna zahvala pa gasilec Verige in njihovi častni četi za spremstvo za njegovi zadnji poti.

Žena Francka

Ob prerani izgubi drage mame JULJANE GRVICE, se iskreno zahvaljujem delavcem in obratovodstvu TOZD Orodjarna za denarno pomoč in izrečena sožalja.

Anica Pihler

Najlepše se zahvaljujem sodelavcem, prijateljem in znancem za izrečene tople želje ob moji petdesetletnici.

Milan Pretnar

naš delovni koledar 1976						
JANUAR		FEBRUAR		MAREC		
N						N
P	5 12 19 26	2 9 16 23	1 8 15 22 29			P
T	6 13 20 27	3 10 17 24	2 9 16 23 30			T
S	7 14 21 28	4 11 18 25	3 10 17 24 31			S
Č	* 8 15 22 29	5 12 19 26	4 11 18 25			Č
P	* 9 16 23 30	6 13 20 27	5 12 19 26			P
S	③ 10 17 24 31	7 14 21 28	⑥ 13 20 27			S
APRIL		MAJ		JUNIJ		
N						N
P	5 12 19 26	* 10 17 24 31	7 14 21 28			P
T	6 13 20 27	4 11 18 25	1 8 15 22 29			T
S	7 14 21 28	5 12 19 26	2 9 16 23 30			S
Č	1 8 15 22 29	6 13 20 27	3 10 17 24			Č
P	2 9 16 23 30	7 14 21 28	4 11 18 25			P
S	3 10 17 24 31	* 8 15 22 29	5 12 19 26			S
JULIJ		AVGUST		SEPTEMBER		
N						N
P	5 12 19 26	2 9 16 23 30	6 13 20 27			P
T	6 13 20 27	3 10 17 24 31	7 14 21 28			T
S	7 14 21 28	4 11 18 25	1 8 15 22 29			S
Č	1 8 15 22 29	5 12 17 26	2 9 16 23 30			Č
P	2 9 16 23 30	6 13 20 27	3 10 17 24			P
S	3 10 17 24 31	7 14 21 28	4 11 18 25			S
OKTOBER		NOVEMBER		DECEMBER		
N						N
P	4 11 18 25	* 8 15 22 29	6 13 20 27			P
T	5 12 19 26	2 9 16 23 30	7 14 21 28			T
S	6 13 20 27	3 10 17 24	1 8 15 22 29			S
Č	7 14 21 28	4 11 18 25	2 9 16 23 30			Č
P	1 8 15 22 29	5 12 19 26	3 10 17 24 31			P
S	2 9 16 23 30	6 13 20 27	4 11 18 25			S
■ nedelje		52 dni				
* plačani prazniki		9 dni				
○ proste sobote		40 dni				
leto ima		366 dni				
delovnih		265 dni / od tega 1 dan neplačan /				

Akumulatorjem se obetajo lepši časi

Jože Miklič

V razvojnih laboratorijih zahodnonemške družbe Varta (baterije, akumulatorji itd.), so razvili napravo, ki omogoča zvezno kontrolo stopnje polnjenja ali praznjenja svinčnih akumulatorjev. Prototipna naprava bo morala prestati še vrsto preizkusov, med drugim bodo poizkusno ugotovili, koliko celic bo treba opremiti z merilnimi elementi pri velikih sestavljenih baterijah, saj podatki iz ene same celice še zdaleč ne posredujejo slike dogajanja in stanja baterije. Novi merilnik je bil sicer razvit za potrebe cestnih vozil z električnim pogonom, vendar je za nas zanimiv, ker imamo v tovarni precej sestavljenih akumulatorskih baterij. Za kontrolo akumulatorjev smo doslej najpogosteje merili napetosti posameznih celic ob določeni obremenitvi ali s pomočjo merilnika elektrine. Omenjene meritve ne upoštevajo kemičnih sprememb v

akumulatorju. S tega stališča je ugodnejša meritev specifične gostote žveplene kisline. Vse omenjene metode pa niso primerne za zvezno kontrolo akumulatorjev. Metoda, ki so jo razvili pri Varti, uporablja ionsko izmenjevalno opno in posreduje sliko elektrokemičnega procesa v akumulatorski celici. Opna je odporna proti kislini in ima značilno lastnost, da se razteza odvisno od elektrolita, ki jo obdaja. Detekcijski člen pretvarja mehanski proces v analogni električni signal in ga posreduje električnemu merilnemu sistemu.

Merilnik lahko vstavimo v vsako celico namesto čepa. Razvili so še enostavnejši merilnik, pri katerem deformacija opne ne spreminjajo v električni signal, ampak pokaže deformacije opne kazalec, ki je podaljšek merilnega traku, na skali ob vrhu čepa.

Občinske sindikalne športne igre 1975

S tekmovanjem v kegljanju so se zaključile občinske sindikalne športne igre za lansko leto. Na prvenstvu v kegljanju je nastopilo največ tekmovalcev, naša moška ekipa pa se je na tem tekmovanju odlično odrezala in zasedla prvo mesto.

Rezultati:
Moški posamezno: 1. Dijak Jože (hotel Jelovica) 228, 2. Zema Franc (hotel Jelovica) 224, 3. Beravs Janez (Knjigovoznica Radovljica) 224, 4. Hodnik Alojz (Gradbeno podjetje Bohinj) 222, 5. Bešter Janez (Veriga) 219, ostali naši so se uvrstili: 12. Jakhelj Izток 212, 30. Valant Jože 204, 32. Harinski Jože 203, 41. Pfajfar Alojz 201 itd.

Zenske posamezno: 1. Zore Marjana (Iskra Otoče) 210, 2. Šparovec Anica (Iskra Lipnica) 205, 3. Pogačnik Majda (Iskra Otoče) 196 itd. Naše tekmovalke so se uvrstile takole: 7. Teskač Marija 176, 13. Graberijan Marija 163 in 33. Dijak Ivanka 89.

Moški ekipno: 1. Veriga 1039, 2. Gorenjc Radovljica 1035, 3. Iskra Otoče 1032, 4. Hotel Jelovica 1024, 5. Elan Begunje 1023, 6. Elmont Bled 1023, 7. Hotel Toplice 993 itd.

Zenske ekipno: 1. Iskra Otoče 599, 2. Iskra Lipnica 539, 3. Elan Begunje 499, 4. Alpetour hoteli Bohinj 484, 5. Veriga 428 itd.

Za zaključek pa preglejmo še rezultate po posameznih športnih panogah in število sodelujočih tekmovalcev:

Smučanje: 192 tekmovalcev iz 42 OOS. Rezultati: moški: 1. Elan, 2. Sukno, 3. GG Bled, ženske: 1. Vezenine, 2. Almira, 3. Osnovna šola Bled, itd. Skupno:

1. Elan, 2. Sukno, 3. Vezenine itd.

Plavanje: 159 tekmovalcev iz 29 OOS. Rezultati: moški: 1. Iskra Otoče, 2. Elan, 3. Sukno; ženske: 1. Iskra Otoče, 2. Sukno, 3. Almira; skupno: 1. Iskra Otoče, 2. Sukno, 3. Almira.

Balinanje: 48 tekmovalcev iz 15 OOS. Rezultati: moški: 1. upr. org. SOB Radovljica, 2. Veriga, 3. Almira itd.

Avtorally: 86 tekmovalcev iz 23 OOS. Rezultati: 1. Vezenine, 2. Družb. pol. organizacija občine Radovljica, 3.—5. Elan, Veriga in Iskra — TIO itd.

Šah: 20 tekmovalcev iz 14 OOS. Rezultati: 1. Iskra Otoče, 2. Elan, 3. Veriga itd.

Kegljanje: 309 tekmovalcev iz 49 OOS. Rezultati: moški: 1. Veriga, 2. Gorenjc Radovljica, 3. Iskra Otoče; ženske: 1. Iskra Otoče, 2. Iskra Lipnica, 3. Elan itd. Skupno: 1. Iskra Otoče, 2. Veriga, 3. Elan itd.

Vrstni red ekip na koncu športnih iger:

1. Iskra Otoče 260 točk, 2. Elan 208 točk, 3. Veriga Lesce 166 točk itd. Sindikalne športne igre kot celota so tako po rezultatih kot po številu nastopajočih dobro uspele. Z udeležbo naših tekmovalcev na tem tekmovanju pa ne moremo biti zadovoljni niti glede rezultatov niti glede udeležbe, ki je bilo preskromno, tekmovalci pa največkrat premalo pripravljeni. V bodoče bo treba takšnim tekmovanjem posvetiti več pozornosti, saj smo največje podjetje v občini in bi lahko za vsako panogo lahko izbrali dobro zastopstvo.

BH

Članke za nasledno številko sprejemamo do 2. aprila 1976

Anketa o rekreaciji

Sindikalna organizacija želi izvedeti, koliko smo člani kolektiva vključeni v športno aktivnost. Zato vas prosimo, da pazljivo odgovorite na vsa vprašanja. Nato anketo izrežite iz časopisa in jo pošljite v sindikalno pisarno.

1. Obkrožite, koliko ste stari: do 20 let, 21—30, 31—40, 41—50, nad 51 let

2. Navedite izobrazbo (podčrtajte ustrezni odgovor)

- nedokončana osemletka
- dokončana osemletka
- poklicna šola
- srednja šola
- višja šola
- visoka šola

3. Navedite delovno mesto, ki ga zasedate:

4. Ali preplavate 20 m? da ne

5. Ali znate smučati? da ne

6. Ali se redno ukvarjate s katero od športnih aktivnosti? da ne, če se, navedite pa-

nogo

7. Navedite glavno oviro, da se ne ukvarjate s športom:

8. Ali se vam zdi, da podjetje dovolj skrbi za rekreacijo zaposlenih? da ne

9. Kje je po vašem mnenju več možnosti za rekreativno športno dejavnost: v domačem kraju v delovni organizaciji

10. V delovni organizaciji imamo dve vrsti organizirane športne rekreacije. Ali se udeležuješ drsanja telovadbe oboje ničesar

11. Ali bi se vključili v plavalni tečaj, če bi bil organiziran: da ne

12. TRIM je redna športna rekreativna dejavnost. Ali ste se pripravljene vključiti v to dejavnost, če bi se organizirala v podjetju: da ne

USTREZNE ODGOVORE PODČRTAJTE!

Za odgovore se vam najlepše zahvaljujemo.

Sindikalna konferenca

Delo košarkarskega kluba Veriga

Jože Hožjan

Od ustanovitve, tj. od 28. 3. 1975, pa do danes smo imeli poleg ustanovne konference še dve razširjeni seji. Na ustanovnem občnem zboru smo izvolili upravni odbor in sprejeli program dela. V začetku je treniralo v klubu 16 članov. Vsi so bili redni ali izredni študentje na Ljubljanski univerzi. Treningi so bili ob nedeljah, pozneje pa še ob četrkih po dve uri. Ker nekateri tega niso zmogli, je sčasoma število upadlo. Slaba uigranost članov in deloma tudi neresnost je rezultat slabih tekem v spomladanskem delu v gorenjski ligi: Kranj : Veriga 72:39, Veriga : Gotik Kranj 52:54, Radovljica : Veriga 71:53, Veriga : Gumar 45:51, Triglav B : Veriga 47:31, Veriga : Gorenja vas 34:42, Naklo : Veriga 64:84, Center Kranj : Veriga 52:43, Veriga : Kokrica 42:61.

V spomladanskem delu so bili pred tekmovanjem trije treningi, 6 pa med tekmami. S tem rezultatom smo z ozirom na začetek in na težavo s članstvom lahko zadovoljni. Vse tekme, odigrane doma, so bile na igrišču za osnovno šolo v Lescah. Med letom se je število članov okrepilo in odločili smo se za jesenski del igre v gorenjski ligi. Tako smo pričeli 11. avgusta z rednimi treningi 3-krat tedensko po 2 uri. Vsi treningi so bili dobro obiskani, vendar je bilo premalo časa, da bi se novi igralci uigrali. Vsega skupaj je bilo 12 treningov. Rezultat jesenskih tekem, ki jih je bilo 8, je: 4 igre dobljene in 4 izgubljene.

Gotik : Veriga 47:62, Veriga : Radovljica 34:63, Gumar : Veriga 52:44, Veriga : Triglav 35:42, Gorenja vas : Veriga 56:60, Veriga : Naklo 56:47, Veriga : Center Kranj 55:51, Kokrica : Veriga 61:59.

Poleg tega smo odigrali tudi nekaj prijateljskih tekem:

Veriga : JNA Boh. Bela 67:64, Radovljica : Veriga 36:35, Kranjska gora : Veriga 61:54.

Z rezultati v jesenskem delu lige smo lahko zadovoljni, saj smo polovico tekem dobili, še dve pa bi lahko, če bi ne imeli smole, saj smo jih izgubili v zadnjih sekundah.

V avgustu se je skoraj polovica članov spremenila, saj je od spomladanske ekipe ostalo samo pet igralcev. Dobili smo mlajše igralce, ki so skoraj vsi domačini. Starost sedanje ekipe je v poprečju 19 let, višina igralcev pa 184 cm. Od oktobra do decembra smo odigrali samo tri prijateljske tekme, kar je premalo. Pri teh tekmah velja omeniti, da smo pod nazivom MA Lesce sodelovali na turnirju v Lescah in zasedli solidno 2. mesto za JNA Boh. Bela. V tem času smo imeli 31 treningov. Vse treninge imamo na igrišču osnovne šole Lesce, tekme pa na igrišču osnovne šole Radovljica, kar pa nas stane 440 din za eno tekmo, brez ostalih stroškov. Sedaj igra ekipa v zimskem delu gorenjske lige. O rezultatih vas bomo po končanem tekmovanju obvestili.

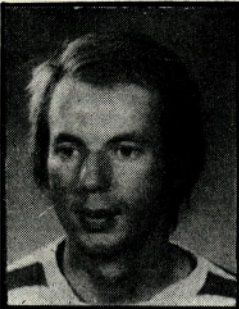
Program Kino Radovljica za čas od 12. februarja do 15. aprila 1976

KARAMBOLA, italijanski barvni film, 15. 2. in 18. 2. ob 20. uri, 21. 2. ob 18. uri.
SKOZI PUŠČAVO IN GOŠČAVO — II. del, poljski barvni pustolovski film, 19. 2. ob 20. uri, 22. 2. ob 10. uri mar.
KUN FU ZELENIM OBAD, ameriški barvni pustolovski film, 17. 2. in 20. 2. ob 20. uri, 22. 2. ob 16. in 18. uri.
AMACORD, italijanski barvni zabavni film, 22. 2., 23. 2. in 29. 2. ob 20. uri, 29. 2. ob 15.45.
MAČJI KONCERT, ameriški barvni risani film, 29. 2. ob 10. uri.
NAJSMESNEJŠI ČLOVEK NA SVETU, ameriški zabavni film, 24. 2. in 26. 2. ob 20. uri, 28. 2. ob 18. uri.
LOV ZA ZLATIMI IGLAMI, ameriški barvni film, 25. 2. in 27. 2. ob 20. uri, 29. 2. ob 18. uri.
FRANKENŠTAJN MLAJŠI, ameriški film, 28. 2. in 1. 3. ob 20. uri, 7. 3. ob 16. uri.
IZSILJEVANJE, francoski barvni film, 4. 3. in 10. 3. ob 20. uri, 13. 3. ob 18. uri.

ZLOMLJENA KRILA, ameriški barvni vojni film, 6. 3. in 9. 3. ob 20. uri, 7. 3. ob 18. uri.
OBUTI MAČEK, japonski barvni risani film, 5. 3. ob 20. uri, 7. 3. ob 10. uri.
ŠERIF DRŽAVE TENISI, ameriški barvni film, 11. 3. in 12. 3. ob 20. uri, 14. 3. ob 18. uri.
MACKI IZ VISOKE DRUŽBE, ameriški barvni risani film, 14. 3. ob 10. uri.
HIŠA, jugoslovanski barvni film, 15. 3. in 16. 3. ob 20. uri.
DOKTOR MLADEN, jugoslovanski vojni barvni film, 17. 3. in 19. 3. ob 20. uri, 21. 3. ob 18. uri.
IN ANGELI STRELJAJO Z DENICO, italijanski barvni film, 14. 3. in 18. 3. ob 20. uri, 20. 3. ob 18. uri.
BIL JE ENKRAT HOLYWOOD, ameriški barvni film, 20. 3. in 22. 3. ob 20. uri, 21. 3. ob 16. uri.
KALIBER 20, ameriški barvni kriminalni film, 21. 3. in 23. 3. ob 20. uri, 29. 3. ob 18. uri.
GANGSTER LEPKE, ameriški barvni film, 24. 3. in 25. 3. ob

20. uri, 27. 3. ob 18. uri.
VESELA DRUŽINA, francoski barvni film, 26. 3. in 27. 3. ob 20. uri, 28. 3. ob 16. uri.
PRIZORI ZAKONSKEGA ŽIVLJENJA, švedski barvni film, 30. 3., 31. 3. in 3. 4. ob 20. uri.
PROPAD JAPONSKE, japonski barvni film, 1. 4. in 2. 4. ob 20. uri, 4. 4. ob 18. uri.
DAKTARI — zgodba o škilastem levu, ameriški barvni film, 4. 4. ob 16. uri, 5. 4. in 6. 4. ob 20. uri, 11. 4. ob 10. uri.
ZADNJI SNEG POMLADI, ameriški barvni film, 4. 4. in 7. 4. ob 20. uri, 10. 4. ob 18. uri.
HOLYWOODSKI FRIZER, ameriški barvni film, 8. 4. in 9. 4. ob 20. uri, 11. 4. ob 18. uri.
BORSALINO IN KOMPANIJA, francoski barvni film, 10. 4. in 15. 4. ob 20. uri, 18. 4. ob 18. uri.
HARJEVA TOLPA, ameriški barvni film, 11. 4. in 14. 4. ob 20. uri, 17. 4. ob 18. uri.
ZLATI WHISKY, ameriški barvni film, 12. 4. in 13. 4. ob 20. uri, 18. 4. ob 16. uri.

Nagradna križanka

	VODIK	TOVARNA UR V ZEMUNU	KRALJ JE MRTEV (pri Sahu)	VARILNI STROJ	AMERIŠKI KOMIK JERY	NADAV (množ.)	JOULE	GRŠKA BOGINJA JUTRANJE ZARJE	3., 14. in 16. ČRKA	BORIS KIDRIČ	MERSKA ENOTA ZA ZLATO
	UMRLI EGIP. PO ABDUL							DELAVEC V KOMERC. KAČA VELIKANKA			
	ANGL. PISAČ /otok zakladov									R	
	SPOJ									DARILO	
ZAREČA VULKAN. MAGMA			OSLOV GLAS			OL NAS SODE OLIMPIJEC		...DAM	Ž. IME ODISEJEVA DOMOVINA		
1											
NEMŠKA DEMOKR. REPUBL.					PROMET TURIST. PODJETJE						VELIKI OGNJI
PLOSKOV. MERA										OSVEŽ. PIJAČA	
ERBIJ					LETNI POSEK GOZDA	PREDLOG DELAVKA V RODJ.		OZIR. ZAIMEK			
METALNA VRV ZA VLEKO											
LJUBLJANA				MESTO V FRANCJI PANČEVO				LEVI PRITOK RENA /švicca/ PLOS. MERA			
SKLADIŠČE V VERIGAR.		POPIŠE NA STROJ LESKOVEC						VISOKA IGRALNA KARTA AMPER IZDEL. UZD.			
KRMA IZ SILOSA					GL. MESTO KANTONA ARGAU/SH SAMO G. LAS					KISIK 3. TON C-DUR	
ATA		C ₂ H ₆ PLINAST OGLJIKOVODIK					TOČKA	PEVKA KATARINA	ŽRELO SL. KNJIŽ. PAVLE		
										RIMSKA ENA PADAVINA TRDA OBLIKA	
								NAJSTAR. ODELEK JURSKE DOBE			TROJANSKI JUNAK
								VALJEVO VZGOJIM MLADIČA		EDEN	BAJESKA LETALEC
AMERIŠ. RAKETA		LESENA POSODA	OBLOGA ZA POD	DOJITI /s. oseba	OSEBNI ZAIMEK						
JAP. UM. SAMO-OBRAMBE						ZRENJANIN		KALIJ	GL. LODALEC IZ DRUŽ. ZAJČEV	VODJA KOMERC. SEKTOR.	
STARO-GRŠKI FILOZOF						OZNANILO					KARAT
						GOROVJE V BURMI TURSKE VELIKAS					
PLESEN NA TRTI						RIMSKI POZDRAV OSEBA IZ BIBLIJE		RADIJSKI REPORTER STANE		URAN	
VODJA STROŠK. KNJIGOV.		RIMSKO IME ZA BEOGRAD TANTAL									GRŠKA ČRKA
POLJSKI NOGO-METAŠ					ZELENICA V PUŠČAVI /dvoje in ed. JOD			ČLAN BURŽ. AZNE STRANKE V OKTOBR. REVOL./SSS/			
2. NAJVEČJA REKA V JUŽNI AFRICI						AVTO MOTO		OGLJIK		KOBALT	

priimek in ime _____ tozd-sektor _____

Obveščamo bralce, da so nagrade za reševalce križank povečane, in sicer: Prva nagrada je sedaj 100 din, druga 60 din in tretja 40 din.

Rešitve oddajte uredništvu do 27. 2. 1976

Za križanko objavljeno v št 6/75 smo dobili 40 rešitev. Nagrade so dobili: Prvo nagrado 50 din Novak Mira iz TOZD Orodjarna, drugo 30 din Po gačnik Milojka — finančni sektor in tretjo 20 din Onič Rozika iz TOZD Vijakarna.

Ob smrti očeta PETRA TORKARJA se najlepše zahvaljujem sodelavkam, ki so ob težkih urah sočustvovala z menoj. Hvala za venec in denarno pomoč. Lepa hvala tudi TOZD Kovačnica za venec, vsemu kolektivu pa se zahvaljujem za izrečeno sožalje in številno spremstvo na njegovi zadnji poti.

Alma Sujevič

Ob smrti drage mame REZKE ZUPANČIČ se zahvalju-

jem sodelavcem strojne kovačnice za denarno pomoč in izrečeno sožalje.

Marija Beguš z družino

Ob tragični smrti moža FRANCA JALENA se najlepše zahvaljujem vsem njegovim sodelavcem, ki so ga spremljali na njegovi zadnji poti in izrekli sožalje. Posebno se zahvaljujem delavcem iz TOZD Sidrne verige za venec in denarno pomoč.

Žena Nada z otroci

Ob izgubi moje drage mame se iskreno zahvaljujem vsem sodelavkam in sodelavcem TOZD Verigarna za izrečeno sožalje in denarno pomoč.

Tilka Pertnač

Ob smrti moje mame KATERINE PESJAK se najlepše zahvaljujem sodelavcem TOZD Verigarna za venec, sodelavcem galvanike pa za denarno pomoč ter za izrečeno sožalje. Lepo se zahvaljujem tudi

vsem, ki so jo spremili na njegovi zadnji poti.

Kati Pesjak s hčerko Maruško

Ob nenadni izgubi mojega očeta se najlepše zahvaljujem Sindikalni organizaciji za venec in vsem ostalim, ki so ga spremljali na njegovi zadnji poti.

Alojz Potočnik in ostalo sorodstvo

Ob nepozabni izgubi dragega očeta JOŽETA TURKA se zahvaljujem vsem sodelavcem TOZD Vijakarna za venec in izrečeno sožalje. Posebno hvala sodelavcem, ki so prišli in ga pospremili na njegovo zadnjo pot.

Sin Jože Turk

Ob smrti mojega očeta ANTONA LEGATA se zahvaljujem vsem sodelavcem Tovarne verig za izrečeno sožalje, darovano cvetje in za spremstvo na zadnji poti.

Franc Legat

Ob smrti mojega dragega očeta FRANCA LESKOVCA se lepo zahvaljujem sodelavkam računovodstva, izplačilnega oddelka in drugim za izrečeno sožalje, podarjeno cvetje in spremstvo v njegov poslednji dom.

Lidija Svete

Ob smrti moje mame Marije Lokar se vsem sodelavcem TOZD Orodjarna najlepše zahvaljujem za podarjeni venec. Obenem izrekam zahvalo za pomoč in izrečeno sožalje.

Franci Lokar

HOROSKOP ZA ROJENE V RIBJEM ZNAMENJU (20. 2. — 21. 3.)

ONA

Govore, da preveč delaš, ti pa najbolj veš, kaj je vzrok tvoji bledici. Pusti norca, naj nekaj časa sam spi, saj te bo še ugonobil. Če si v zakon ujeta, ne sili ven, če pa še nisi v zakonu, letos ne sili vanj. Oblači se toplo, zlasti v luninih nočeh. Jezila se boš, ko boš videla starega prijatelja, kako objema tvojo prijateljico. V maju, ko boš na nekem izletu, bosta skupno s prijateljico ugotavljale, da so vsi moški barabe. V avgustu se boš kopala v znoju, pa ne od sončne pripeke. Bodi zvesta, če si zvestobe deležna.

ON

Ona je zmedena bolj na videz, sicer pa točno ve, kaj hoče od tebe. Ne poskušaj jo pripraviti do ljubeznosti, kajti naredila ti bo takšne scene, da jih boš pomnil. Pri neki drugi ti bo tako lepo, da nekaj dni ne boš prišel k sebi. Prijateljem ne pripoveduj, kaj delaš z dekletom, ker ljubezen tega ne prenese. Sedaj je čas, da se učiš in nabiraš izkušnje, ne samo v svojem poklicu, ampak tudi pri ženskah — ne zanašaj se na stara leta. Rekreacijo ne zapostavljalj in se čim več poslužuj TRIM steze, sicer ti bo lastno breme kmalu zlomilo hrbtenico.

PLOŠČE PO ŽELJAH

Skupne službe: Kje so tiste stezice...
 Sidrne verige: Plovi, plovi široko je morje...
 Kovačnica: Kovači smo in naša sila...
 Verigarna: Tata kupi mi avto...
 Vijakarna: Ti si Milka moja, saj te rad imam...
 Vzdrževanje: Po lojtri gor po lojtri dol...
 Orodjarna: Ti si urce zamudila...
 Sindikat: Kozarček je prazen, mi pa gremo narazen...
 Mladina: Kaj nam pa morejo...
 Komercialni sektor: Ko boš ti na rajžo šel...
 Splošni sektor: Na juriš, na juriš...
 Finančni sektor: Na oknu glej obrazek bled...
 Tehnični sektor: Jaz sem se pa nekaj zmisli...
 Priprava dela: Buči, buči morje adrijansko...
 Projektiva: V mraku gozda ob tabornem ognju...
 Delavska kontrola: Ne hodi za mano...
 Investicije: Konjički škrablajo, ker vozjo težko...
 Zamudniki: Pri farni cerkvi, zvonček že zvonil...
 Odbor za delitev dohodka: Moj očka ima konjička dva...
 Prodaja: Še kikelco prodala bom...
 Nabava: En hribček bom kupil...
 Koledar — Slika št. 5

VERIGA je glasilo delovne organizacije Slovenske železarne — Tovarna verig Lesce. Ureja ga uredniški odbor: Niko Bulut — urednik, Jože Ješe — odgovorni urednik, Malči Brenc in Franc Ankerst. Fotografška oprema: Miha Polda. Tisk: Tiskarna Ljubljana. Glasilo je po 7. točki 36. člena Zakona o obdavčenju proizvodov in storitev v prometu (Ur. list SFRJ št. 33/72) in mnenju sekretariata za informacije SRS, prosto plačila prometnega davka.